

DIENSTENBUNDEL OVERIJSEL 2021

Beheer landschapselementen

Foto Ruud Ploeg, Knotwilgen Steenwijkerland

DIENSTENBUNDEL OVERIJSSSEL 2021

Beheer landschapselementen

Vastgesteld door Gedeputeerde Staten van Overijssel op 18 mei 2021

Opgesteld door Stichting Groene en Blauwe Diensten Overijssel in samenwerking met provincie Overijssel.

Deze Dienstenbundel Overijssel 2021 bevat voorwaarden en uitgangspunten voor uitvoering van beheer van landschapselementen en het berekenen van beheervergoedingen. De Dienstenbundel dient toegepast te worden in combinatie met de subsidieregeling en de daarin geldende voorwaarden.

INHOUDSOPGAVE:

INLEIDING	5
LANDSCHAPSPAKKET: BLOEMRIJKE RAND	7
LANDSCHAPSPAKKET: FAUNARAND	9
LANDSCHAPSPAKKET: PADEN EN ROUTES	11
LANDSCHAPSPAKKET: HOUTWAL/SINGEL MET EINDKAP	13
LANDSCHAPSPAKKET: HOUTWAL/SINGEL ZONDER EINDKAP	15
LANDSCHAPSPAKKET: BOMENRIJ	18
LANDSCHAPSPAKKET: SOLITAIRE BOOM	20
LANDSCHAPSPAKKET: HOOGSTAMFRUITBOOMGAARDEN	22
LANDSCHAPSPAKKET: HAGEN	24
LANDSCHAPSPAKKET: HEGGEN	26
LANDSCHAPSPAKKET: ELZENSINGEL	28
LANDSCHAPSPAKKET: KNOTBOOM	31
LANDSCHAPSPAKKET: EIKEN EN ESSEN KNOTBOMEN EN STOVEN	33
LANDSCHAPSPAKKET: LAAN	35
LANDSCHAPSPAKKET: VOEDERWAL	37
LANDSCHAPSPAKKET: GREPPEL	40
LANDSCHAPSPAKKET: RIETLAND / RIETZOOM	42
LANDSCHAPSPAKKET: KOLK / WIEL	44
LANDSCHAPSPAKKET: KREEK	47
LANDSCHAPSPAKKET: NATUURVRIENDELIJKE OEVER	49

LANDSCHAPSPAKKET: POEL	51
LANDSCHAPSPAKKET: SLOOT EN SLOOTKANT	53
LANDSCHAPSPAKKET: ZOOMBEHEER	55
LANDSCHAPSPAKKET: EENDENKOOI.....	57
LANDSCHAPSPAKKET: KARAKTERISTIEKE BOMEN	60
LANDSCHAPSPAKKET: GRAFHEUVEL.....	62
LANDSCHAPSPAKKET: ONVERHARDE WEGEN.....	64
LANDSCHAPSPAKKET: VEN.....	66
LANDSCHAPSPAKKET: GERIEFHOUTBOS SNELGROEIEND	68
LANDSCHAPSPAKKET: GERIEFHOUTBOS LANGZAAM GROEIEND	70
LANDSCHAPSPAKKET: LANDSCHAPPELIJK BOS.....	73
LANDSCHAPSPAKKET: GRIEND	75
LANDSCHAPSPAKKET: AMBASSADEURSNETWERK.....	77
LANDSCHAPSPAKKET: PRAKTIJKTRAINING	78
LANDSCHAPSPAKKET: INDIVIDUEEL ADVIES	79
LANDSCHAPSPAKKET: OVERLOOPGEBIED (BIODIVERSITEIT)	80
LANDSCHAPSPAKKET: WATERBODEM	82
LANDSCHAPSPAKKET: BUFFERZONE	84
LANDSCHAPSPAKKET: STUW.....	86
TOESLAGPAKKET: RASTERS	88
BEGRIPPENLIJST	90

TOELICHTING OP DOEL EN GEBRUIK VAN DE DIENSTENBUNDEL

Landschapselementen zijn overal

Overijssel kent een grote verscheidenheid aan landschappen. In de agrarische cultuurlandschappen zijn landschapselementen beeldbepalend en belangrijk voor de biodiversiteit en waterhuishouding. De cultuurhistorie en daarmee de identiteit van gebieden is veelal af te lezen uit de zogenaamde groene en blauwe landschapselementen. Denk daarbij aan opgaande begroeiing zoals houtwallen en singels. Maar ook blauwe landschapselementen als bijvoorbeeld poelen, kolken en sloten. Bloemrijke perceelranden zijn fraai om te zien en dienen als leefomgeving voor insecten en klein wild. Zo helpen landschapselementen om het natuurlijk evenwicht te behouden en te herstellen.

Beheren is behouden

Om de karakteristieke landschapselementen te behouden is goed beheer essentieel.

In deze dienstenbundel is voor de verschillende typen landschapselementen in zogenaamde landschapspakketten beschreven wat we onder het landschapselement verstaan en waar dat goede beheer uit bestaat.

Welke werkzaamheden dienen er jaarlijks of periodiek te worden uitgevoerd. Welke activiteiten horen niet in of aan het landschapselement plaats te vinden om schade te voorkomen. En wat verstaan we onder aanleg en herstel van het landschapselement.

Goed beheer is wat waard

Voor al die werkzaamheden zijn de bijbehorende beheervergoedingen berekend. De vergoedingen zijn per landschapspakket weergegeven in een jaarlijks gemiddelde. Daarmee zijn inbegrepen de kosten van periodieke werkzaamheden die niet elk jaar worden uitgevoerd. De vergoedingen worden weergegeven per eenheid (oppervlakte, lengte of aantal) van het landschapselement.

Sommige kosten zijn lastig vooraf te bepalen en worden vergoed op basis van de werkelijk gemaakte kosten. Dat geldt bijvoorbeeld voor aanleg en herstel van een landschapselement, maar ook voor gebruik van specifiek zaaizaad.

Vergoedingen voldoen aan voorwaarden ter voorkoming van staatssteun

Voor het opstellen van de Dienstenbundel Overijssel en de berekening van de beheervergoedingen is gebruik gemaakt van de Catalogus groenblauwe diensten van BIJ12. De Catalogus van BIJ12 bevat een groot aantal mogelijke maatregelen met maximumvergoedingen en is goedgekeurd door de Europese Unie. De Dienstenbundel Overijssel is, samen met de subsidieregeling voor uitvoering van streekeigen landschapsbeheer, in concept voorgelegd aan de Adviescommissie Catalogus Groenblauwe Diensten. De Adviescommissie heeft in april 2021 positief geadviseerd over de Dienstenbundel Overijssel en de subsidieregeling Uitvoeren streekeigen landschapsbeheer. Hiermee is de regeling voor staatsteun goedgekeurd

De vergoedingen

Vergoedingen zijn opgebouwd uit pakketten van werkzaamheden die jaarlijks moeten gebeuren of die een bepaalde frequentie hebben binnen een tijdvak van 7 jaar.

Na 7 jaar worden vergoedingen geïndexeerd volgens de indexatie van het Centraal bureau voor de statistiek.

Naast jaarlijkse werkzaamheden zijn er ook periodieke werkzaamheden opgenomen in een aantal landschapspakketten, deze periodieke werkzaamheden kun je inzetten om maatwerk te leveren. Het landschap beweegt en het beheer dient daarin mee te bewegen. Bij periodieke werkzaamheden denk je aan het uitbaggeren van een poel of het geheel afzetten van een houtwal of geriefhoutbos. Juist door hier maatwerk in te leveren krijgen we een biodivers landschap.

Disclaimer Dienstenbundel Overijssel 2021

Steun op basis van de Dienstenbundel Overijssel 2021 is alleen vrijgesteld van individuele aanmelding voor staatssteun wanneer aan alle daarbij behorende voorwaarden en verplichtingen wordt voldaan.

Landschapspakket: Bloemrijke rand	
I Cluster Natuur op landbouwgronden I 2. Akkerranden + I 5 Graslandranden	
ALGEMEEN Een bloemenrand is een rand die bestaat uit inheemse soorten bloemen en kruiden die de biodiversiteit van het gebied vergroten. De fraai bloeiende randen dragen enorm bij aan de uitstraling van het agrarisch landschap en daarmee aan het draagvlak vanuit de omgeving. Bloemrijke rand bieden daarnaast voeding en een leefomgeving voor tal van nuttige insecten en klein wild. Ze kunnen zo helpen het natuurlijk evenwicht te herstellen en de plaagdruk in percelen te verminderen.	
DEFINITIE Een lijnvormig element ter vergroting van de biodiversiteit.	
AANLEG EN HERSTEL BLOEMRIJKE RAND De aanleg- en herstellkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan.	
	BEHEER BLOEMRIJKE RAND - Ontwikkelen en beheren van soortenrijke graslanden of randen van graslanden op gronden die voedselarm worden gemaakt en gehouden. Het betreft graslandvegetaties kenmerkend voor de specifieke bodemkundige en hydrologische omstandigheden, zoals schraallanden, bloemrijke hooilanden, etc. Deze vegetaties zijn tevens een belangrijk leefgebied voor veel insecten, kleinere zoogdieren, e.d. - Het aanpassen van de vruchtwisseling op bouwland (minimaal 0,5 ha) zodat de doelstellingen ten aanzien van flora en/ of fauna worden verwezenlijkt of het versneld versralen (uitmijnen) van bouwland zodat het geschikt wordt voor natuurontwikkeling. - Het ontwikkelen en beheer van soortenrijke akkers met fauna en flora doelstelling, het treffen van specifieke voorzieningen, zoals inzaai van specifieke mengsels.
Werkzaamheden	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jaarlijks aanleg/herstel van de rand door:<ul style="list-style-type: none"> ○ Frezen en/of ploegen ○ Eggen ○ Inzaaien

Voorschriften	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Het element is minimaal 3 meter breed en maximaal 6 meter breed. ▪ Het element is minimaal 50 meter lang. ▪ Het element ligt nabij openbare plekken zoals wegen, wandel- en fietspaden. ▪ Het element moet op een zon beschreven locatie liggen, dus niet onder een zware bosrand. Langs een transparante singel mag wel. ▪ Er wordt gebruikgemaakt van inheems zaaigoed. ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan. ▪ Er is geen bagger toegestaan wanneer de activiteit op landbouwgrond plaatsvindt
Jaarlijkse beheervergoeding	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Frezen en/of ploegen ▪ Eggen ▪ Inzaaien ▪ Vergoeding per vierkante meter is € 0,14 conform de normeringstabel ▪ Investering: Zaaigoed, tegen werkelijk gemaakte kosten

Landschapspakket: Faunarand

I Cluster Natuur op landbouwgronden

I 2. Akkerranden + I 5 Graslandranden

ALGEMEEN

De faunarand is de uit de productie genomen strook land langs de buitenzijde van het in agrarisch gebruik zijnde perceel. Een faunarand is 2 of meerjarig en bestaat uit ingezaaide of spontaan opkomende kruiden en grassen. Een faunarand is speciaal bedoeld om voedsel, nest- en schuilgelegenheid te bieden voor vogels en kleine zoogdieren. In de faunarand vindt geen chemische onkruidbestrijding plaats waardoor akkerkruiden zich kunnen ontwikkelen. Dat geeft een grote toename van insecten, wat weer gunstig is voor vogels en muizen.

DEFINITIE

Een lijnvormig element ter vergroting van de biodiversiteit

AANLEG EN HERSTEL FAUNARAND

De aanleg- en herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan.

BEHEER FAUNARAND

- Ontwikkelen en beheren van soortenrijke graslanden of randen van graslanden op gronden die voedselarm worden gemaakt en gehouden. Het betreft graslandvegetaties kenmerkend voor de specifieke bodemkundige en hydrologische omstandigheden, zoals schraallanden, bloemrijke hooilanden, etc. Deze vegetaties zijn tevens een belangrijk leefgebied voor veel insecten, kleinere zoogdieren, e.d.
- Het aanpassen van de vruchtwisseling op bouwland (minimaal 0,5 ha) zodat de doelstellingen ten aanzien van flora en/ of fauna worden verwezenlijkt of het versneld verschrallen (uitmijnen) van bouwland zodat het geschikt wordt voor natuurontwikkeling.
- Het ontwikkelen en beheer van soortenrijke akkers met fauna en flora doelstelling, het treffen van specifieke voorzieningen, zoals inzaai van specifieke mengsels.

Werkzaamheden

- Om het jaar aanleg/herstel van de rand door:
  - Frezen en/of ploegen
  - Eggen
  - Inzaaien

Voorschriften	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Het element is minimaal 6 meter breed en maximaal 12 meter breed. ▪ Het element is minimaal 100 meter lang. ▪ Het element blijft minimaal 2 jaar instant op dezelfde locatie ▪ Het element grenst aan bouwland en/of een watergang en ligt volledig in de zon. ▪ Het element moet opengesteld zijn voor monitoringsactiviteiten. Aan het begin van twee jaar, bestaande uit twee winterseizoenen, wordt een graansoort gezaaid eventueel aangevuld met andere één- en/of tweejarige soorten. Dit gewas blijft in de winter staan zodat dieren hiervan gebruik (eten, schuilen e.d.) kunnen maken. ▪ Het gewas wordt na de eerste winter niet geoogst, gemaaid, geklepeld of begraasd, maar blijft staan en is gedurende de maanden oktober t/m april beschikbaar voor dieren. Voor de twee winterperiode wordt niet opnieuw ingezaaid. ▪ Er wordt gebruikgemaakt van inheems zaaigoed. ▪ Mechanische onkruidbestrijding is niet toegestaan, met uitzondering van pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring of kleeftkruid. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan. ▪ Gebruik van de faunarand als wendakker is niet toegestaan. ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan en er mag geen bagger opgebracht worden. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ Er is geen bagger toegestaan wanneer de activiteit op landbouwgrond plaatsvindt
Jaarlijkse beheervergoeding	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Frezen en/of ploegen ▪ Eggen ▪ Inzaaien ▪ Vergoeding per vierkante meter € 0,07 conform de normeringstabel ▪ Investering: Zaaigoed, tegen werkelijk gemaakte kosten

Landschapspakket: Paden en Routes

I Cluster Natuur op landbouwgronden

6. Recreatiefmedegebruik

ALGEMEEN

Paden en routes dragen bij aan de beleving van het landschap. Het gaat hierbij om wandelpaden die door het cultuurlandschap lopen. Door het ontwikkelen van deze recreatiemogelijkheden wordt het landschap toegankelijker gemaakt.

DEFINITIE

Een lijnvormig element dat de gelegenheid biedt om over te wandelen.

AANLEG EN HERSTEL PADEN EN ROUTES

De aanleg- en herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan

	BEHEER PADEN EN ROUTES
Werzaamheden	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Het onderhouden van de bewegwijzering. ▪ Het onderhouden van de rustmogelijkheden. ▪ Maaien van het wandelpad. ▪ Onderhouden van de half verharding.
Voorschriften	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Het element is openbaar toegankelijk. ▪ Het element is een onderdeel in een aaneengesloten lint of het vormt de verbinding tussen twee paden/routes. ▪ Het element wordt landschappelijk ingepast. ▪ Het element is minimaal 1 meter en maximaal 2 meter breed. ▪ Het betreft natuurlijke paden en half verharde paden. Het element mag gefaseerd gemaaid worden. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Indien wenselijk kan een raster geplaatst worden om inloop in het aanliggende perceel te voorkomen. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ Verstoring van weidevogels in het broedseizoen dient voorkomen te worden. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan.
<i>Jaarlijkse beheervergoeding</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Maaien 2 keer per jaar ▪ Onderhoud voorzieningen ▪ Herstellen half verharding ▪ Vergoeding per strekkende meter € 0,93 conform de normeringstabel

Landschapspakket: Houtwal/singel met eindkap

II Cluster Landschap in landbouw en natuurgebieden

1. opgaande begroeiing

ALGEMEEN

Een houtwal/singel zorgt voor een grotere diversiteit aan soorten in het gebied ten aanzien van kruiden, struiken en bomen. Door een goed beheer zal deze variatie ontstaan (hakhout, overstaanders, besdragende en bloeiende struiken). Deze variatie zal er voor zorgen dat dieren hierin goede nest- en schuilgelegenheid kunnen vinden, evenals voedsel door de besdragende en bloeiende struiken (trekken insecten aan). Verder zorgt het voor een verbindende structuur in het landschap, waarlangs dieren en planten zich kunnen verplaatsen. Een extra ecologische waarde ontstaat door het aanwezig zijn van een wal; de helling biedt variatie in nat/droog en warm/koud. De zonkant is vooral interessant voor insecten, amfibieën en reptielen, de schaduwkant voor varens en mossen. Laat bij het onderhoud wat dood hout staan: dat heeft een grote waarde voor insecten, in holen broedende vogels en bijvoorbeeld vleermuizen. Het op een goede manier beheren van deze elementen draagt bij aan een aantrekkelijk landschap. Een houtwal heeft een aardenwal van minimaal 50cm hoogte, bij een houtsingel is deze aardenwal niet aanwezig.

DEFINITIE

Het is een zelfstandig liggend, lijnvormig landschapselement bestaande uit een beplanting van streekeigen en inheemse bomen en struiken, eventueel met hakhout. Een houtwal/singel kan een aarden wal hebben en kan aan één- of weerszijden begrensd worden door een greppel.

AANLEG EN HERSTEL HOUTWAL/ SINGEL

De aanleg- en herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan.

- Bij aanplant dient er gebruik gemaakt te worden van inheemse bomen en struiken.
- Het aantal bij inplanten dient tenminste circa 50 stuks per are te zijn.

BEHEER HOUTWAL/SINGEL

Het ecologisch beheren van opgaande begroeiing, ruigte, randen en struweel op zodanige wijze dat doelstellingen ten aanzien van flora, fauna en landschap worden verwezenlijkt.

Werkzaamheden

- Het element wordt beheerd als hakhout, waarbij het hakhout periodiek wordt afgezet.
- Niet inheemse bomen en struiken dienen verwijderd te worden.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Indien noodzakelijk het inplanten van grote open plekken. ▪ Het vrijstellen van jonge beplanting en ongewenste opslag. ▪ Maaien braam en distels op perceelrand.
Voorschriften	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Het element is minimaal 20 meter lang en maximaal 15 meter breed. ▪ Het element bestaat uit streekeigen en inheemse soorten. ▪ Indien aanwezig is de aarden wal minimaal 50 centimeter en maximaal 80 centimeter hoog. ▪ Het element heeft een bedekking van tenminste 80%. ▪ Ten minste 60% van de kroonbedekking bestaat uit hakhout. ▪ Het element mag overstaanders bevatten. ▪ Er wordt gestreefd naar een goed ontwikkelde struiklaag. ▪ Er vindt eindkap plaats in een cyclus van 5 – 20 jaar, afhankelijk van boomsoort en bodemomstandigheden. ▪ Indicatieve maximale diameter van de staken: 20 centimeter. 1 Keer per 10 jaar wordt het hakhout afgezet boven de stoven. ▪ Maximaal 20% van het vrijkomende hout mag in het element blijven liggen op een takkenril, of anders verwerkt worden. ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan. ▪ Werkzaamheden vinden plaats tussen 15 oktober en 15 maart.
Jaarlijkse beheervergoeding	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Onderhoud onderbegroeiing 1 keer per 7 jaar ▪ Maaien perceelrand ▪ Verwijderen ongewenste soorten ▪ Inboet openplekken. ▪ Vergoeding per vierkante meter € 0,08 conform de normeringstabel

Periodieke vergoeding	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Eindkap ▪ Afvoeren takhout ▪ Vergoeding per vierkante meter € 3,42 conform de normeringstabel
-----------------------	---

Landschapspakket: Houtwal/singel zonder eindkap

Landschapspakket: Houtwal/singel zonder eindkap

II Cluster Landschap in landbouw en natuurgebieden

1. opgaande begroeiing

ALGEMEEN

Een houtwal/singel zorgt voor een grotere diversiteit aan soorten in het gebied ten aanzien van kruiden, struiken en bomen. Door een goed beheer zal deze variatie ontstaan (hakhout, overstaanders, besdragende en bloeiende struiken). Deze variatie zal er voor zorgen dat dieren hierin goede nest- en schuilgelegenheid kunnen vinden, evenals voedsel door de besdragende en bloeiende struiken (trekken insecten aan). Verder zorgt het voor een verbindende structuur in het landschap, waarlangs dieren en planten zich kunnen verplaatsen. Een extra ecologische waarde ontstaat door het aanwezig zijn van een wal; de helling biedt variatie in nat/droog en warm/koud. De zonkant is vooral interessant voor insecten, amfibieën en reptielen, de schaduwkant voor varens en mossen. Laat bij het onderhoud wat dood hout staan: dat heeft een grote waarde voor insecten, in holen broedende vogels en bijvoorbeeld vleermuizen. Het op een goede manier beheren van deze elementen draagt bij aan een aantrekkelijk landschap. Een houtwal heeft een aardenwal van minimaal 50cm hoogte, bij een houtsingel is deze aardenwal niet aanwezig.

DEFINITIE

Het is een zelfstandig liggend, lijnvormig landschapselement bestaande uit een beplanting van streekeigen en inheemse bomen en struiken, eventueel met hakhout. Een houtwal/singel kan een aarden wal hebben en kan aan één- of weerszijden begrenst worden door een greppel.

AANLEG EN HERSTEL HOUTWAL/ SINGEL

De aanleg- en herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan.

- Bij aanplant dient er gebruik gemaakt te worden van inheemse bomen en struiken.
- Bij aanleg en herstel dient het aantal bij inplanten tenminste 50 stuks per are te zijn.

BEHEER HOUTWAL/SINGEL

	<p>Het ecologisch beheren van opgaande begroeiing, ruigte, randen en struweel op zodanige wijze dat doelstellingen ten aanzien van flora, fauna en landschap worden verwezenlijkt.</p>
<p>Werkzaamheden</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Het beheer is gericht op instandhouding van de boomvormende beplanting. ▪ Niet inheemse bomen en struiken dienen verwijderd te worden. ▪ Het vrijstellen van jonge beplanting en ongewenste opslag. ▪ Maaien braam en distels op perceelrand. ▪ Snoeien van overhangende takken. ▪ Inboet herstellen
<p>Voorschriften</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Het element is minimaal 20 meter lang en maximaal 15 meter breed. ▪ Het element bestaat uit streekeigen en inheemse soorten. ▪ Indien aanwezig is de aarden wal maximaal 80 centimeter hoog. ▪ Het element bestaat uit overstaanders met een minimale kroonbedekking van 80%. ▪ Er wordt gestreefd naar een goed ontwikkelde struiklaag. 1 keer per 15 jaar worden de overhangende takken gesnoeid. ▪ 5% doodhout is toegestaan ter stimulering van soorten. ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan. ▪ Werkzaamheden vinden plaats tussen 15 oktober en 15 maart.
<p>Jaarlijkse beheervergoeding</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Onderhoud onderbegroeiing 2 keer per 7 jaar ▪ Maaien perceelrand ▪ Inboet openplekken ▪ Verwijderen ongewenste soorten ▪ Vergoeding per vierkante meter € 0,09 conform de normeringstabel

Landschapspakket: Bomenrij	
II Cluster Landschap in landbouw en natuurgebieden 1. opgaande begroeiing	
ALGEMEEN Een bomenrij heeft een belangrijke functie in het landschap. Een bomenrij maakt het landschap beleefbaar en leesbaar. Diverse vogels en zoogdieren maken er gebruik van. Het biedt beschutting en schaduw voor vee.	
DEFINITIE Een vrij liggend, lijnvormig landschapselement dat geen onderdeel is van erfbeplanting met een aaneengesloten begroeiing van streekeigen bomen.	
AANLEG EN HERSTEL BOMENRIJ De aanleg- en herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan. <ul style="list-style-type: none"> ▪ Bij aanplant dient er gebruikt gemaakt te worden van inheemse bomen en struiken.	
	BEHEER BOMENRIJ Het ecologisch beheren van opgaande begroeiing, ruigte, randen en struweel op zodanige wijze dat doelstellingen ten aanzien van flora, fauna en landschap worden verwezenlijkt. SNOEI VAN OVERHANGEN TAKKEN Het beheer aan de bomen zelf wordt tot een minimum beperkt. Slechts wanneer overhangende takken een (onevenredige) belemmering vormen voor de bedrijfsvoering kunnen ze worden opgesnoeid.
<i>Werkzaamheden</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Het verwijderen van zieke delen / overhangende takken (incidenteel) ▪ Afvoeren van snoei- en takhout. ▪ Eventueel gefaseerd jaarlijks 50% van de perceelrand maaien.

Voorschriften	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrondplaats te vinden. ▪ Het element is tenminste 20 meter lang. ▪ Het is een vrij liggend, lijnvormig landschapselement. ▪ Het element bestaat uit inheemse loofbomen met een regelmatige plantafstand die vrijuit kunnen groeien. ▪ Het element wordt minimaal gesnoeid. ▪ Het is een inheemse loofboom, niet zijnde een knotboom, die kenmerkend is voor het gebied en in een groep of een rij wordt geplaatst op of langs landbouwgronden. ▪ Bomen dienen vrij uit te kunnen groeien (met in acht genomen de verhouding dat de boom maximaal een derde van onderaf opgesnoeid mag zijn). ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. Raster wordt tenminste 0,5 meter vanaf de stammen geplaatst om de stammen en wortelzone te beschermen. ▪ Binnen het raster mag extensief beweid worden met schapen, indien jonge bomen, dan moeten deze degelijk beschermd worden. ▪ Grondbewerkingen mogen niet plaatsvinden binnen de kroonprojectie om de haarwortels van de bomen te beschermen. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan. ▪ Werkzaamheden vinden plaats tussen 15 oktober en 15 maart.
Jaarlijkse beheervergoedin	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Onderhoud snoei (incidenteel) ▪ Maaien onderbegroeiing met bosmaaier 2 x per tijdvak 7 jaar eventueel gefaseerd ▪ Vergoeding per strekkende meter € 0,62 conform de normeringstabel

Landschapspakket: Solitaire boom

II Cluster Landschap in landbouw en natuurgebieden

1. opgaande begroeiing

ALGEMEEN

Bomen zijn een uitkijkplaats en broedgelegenheid voor vogels. Verder zijn ze een voortplantingsplaats voor insecten en een groeiplaats voor mossen en korstmossen. De aanplant of het behoud van bomen zorgt voor een bijdrage aan een aantrekkelijk landschap, doordat ze grote velden doorbreken. Ook is het een behoud van cultuurhistorische waarden.

DEFINITIE

Een zelfstandig liggend puntvormig element.

RANDVOORWAARDEN SOLITAIRE BOOM

- Het is een inheemse loofboom, niet zijnde een knotboom, die kenmerkend is voor het gebied en als solitair, in een groep of een rij wordt geplaatst op of langs landbouwgronden.
- De verhouding kroon en takvrij stamstuk is maximaal 2/3 (kroon) en 1/3 (takvrij stamstuk).

AANLEG EN HERSTEL SOLITAIRE BOOM

De aanleg- en herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan.

- Bij aanplant dient er gebruikt gemaakt te worden van inheemse bomen.

BEHEER SOLITAIRE BOOM

Het ecologisch beheren van opgaande begroeiing, ruigte, randen en struweel op zodanige wijze dat doelstellingen ten aanzien van flora, fauna en landschap worden verwezenlijkt.

Werkzaamheden

- Het onderhouden van de plantspiegel
- Verwijderen dood hout
- Begeleiding snoei (incidenteel)

Voorschriften	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Bomen dienen vrijuit te kunnen groeien. ▪ Enkel schapen zijn toegestaan binnen de kroonprojectie mits de stam van jonge bomen degelijk zijn beschermd. ▪ Maximale hoogte op snoeien is 4 meter. ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan. ▪ Werkzaamheden vinden plaats tussen 15 oktober en 15 maart.
Jaarlijkse beheervergoedin	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Maaien plantspiegel ▪ Snoeien. ▪ Afvoeren van snoei- en takhout. ▪ Vergoeding per stuk € 9,84 conform de normeringstabel

Landschapspakket: Hoogstamfruitboomgaarden

II Cluster Landschap in landbouw en natuurgebieden

1. opgaande begroeiing

ALGEMEEN

Vruchtbomen worden al heel lang geteeld. Vroeger kwamen vooral hoogstamfruitboomgaarden voor, waaronder vee graasde. Een oude boomgaard bestond uit een variatie aan verschillende fruitsoorten. Boomgaarden worden gewoonlijk omsloten door sloten, heggen of windsingels.

Hoogstamfruitboomgaarden hebben een grote ecologische waarde. Zo leveren de forse bomen nestgelegenheid aan vogels, waaronder holenbroeders. De steenuil is een soort die graag broedt in holle zware takken van fruitbomen of in andere holtten. Daarnaast komen er veel insecten op de bomen af. In de herfst is de hoogstamfruitboomgaard een trekplaats voor vogels en zoogdieren die op het valfruit afkomen.

Soms staat om de boomgaard een windsingel van bijvoorbeeld Zwarte Els. Dit vergroot de natuurwaarden van de boomgaard.

DEFINITIE

Een omsloten stuk grond, waarop vruchtbomen voor de productie van fruit geteeld worden.

RANDVOORWAARDEN HOOGSTAMFRUITBOOMGAARDEN

- Het is een boomgaard met fruit- of notenbomen.
- De boomgaard wordt jaarlijks begraasd of gemaaid.
- Indien het appel of peer betreft wordt de boom tenminste eenmaal per 2 jaar gesnoeid.
- Boomgaarden uitsluitend gericht op de teelt van fruit voor de verkoop zijn uitgesloten van Groene Diensten.

AANLEG EN HERSTEL HOOGSTAMFRUITBOOMGAARDEN

De aanleg- en herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan.

BEHEER HOOGSTAMFRUITBOOMGAARDEN

Werkzaamheden	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Het snoeien van zware kronen en verwijderen van zieke delen. ▪ Afvoeren van snoei- en takhout.
Voorschriften	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ Bij jonge bomen een stambescherming gebruiken. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan.
Jaarlijkse beheervergoeding	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Snoeien ▪ Afvoeren van snoei- en takhout. ▪ Vergoeding per stuk € 33,83 conform de normeringstabel

Landschapspakket: Struweelhaag

II Cluster Landschap in landbouw en natuurgebieden

1. opgaande begroeiing

ALGEMEEN

Een struweelhaag is een lijnvormige afscheiding van dicht naast elkaar geplaatste struiken. De term heg en haag wordt vaak door elkaar gebruikt; de term haag is bedoeld voor vrij uitgroeiende elementen. Voor de aanleg van hagen kunnen verschillende soorten struiken en bomen worden gebruikt. Voor de haag zijn doorgaans meidoorn, sleedoorn en hondsroos geschikt.

Oorspronkelijk dienden hagen als veekering, maar ook als leverancier van geriefhout en vruchten en in het rivierengebied dienden de hagen om de waterstroom bij overstromingen te remmen en te verdelen zodat het vruchtbare slib kon bezinken.

Hoe ouder de struweelhaag, hoe gevarieerder de plantensamenstelling. Er komt in hagen een grote rijkdom aan zaden en vruchten voor. Daarnaast vormen hagen een schuilplaats voor veel dieren, maar bieden ze ook voedsel, nest- en overwinteringsgelegenheid. Ze fungeren als verbindinglijnen tussen andere landschapselementen waar bijvoorbeeld egel en pad gebruik van maken.

DEFINITIE

Een zelfstandig liggend lijnvormig landschapselement welke geen onderdeel is van de erfbeplanting met een aaneengesloten begroeiing van streekeigen en inheemse struiken. Het is een vrij uitgroeiend element met periodiek onderhoud

AANLEG EN HERSTEL STRUWELHAAG

De aanleg- en herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan.

- Bij aanplant dient er gebruik gemaakt te worden van inheemse struiken.
- Er worden tenminste 4 stuks bosplantsoen per meter aangeplant.

BEHEER STRUWELHAAG

Het ecologisch beheren van opgaande begroeiing, ruigte, randen en struweel op zodanige wijze dat doelstellingen ten aanzien van flora, fauna en landschap worden verwezenlijkt.

<i>Werkzaamheden</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Het inplanten van grote open plekken. ▪ Het periodiek snoeien van het element. ▪ Het verwijderen van het snoeiafval binnen het element. ▪ Het jaarlijks maaien van de perceelrand.
<i>Voorschriften</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Het element is tenminste 25 meter lang. ▪ Het element bestaat uit inheemse streekeigen soorten. ▪ Het element kan vrijuit groeien. ▪ Het element wordt periodiek gesnoeid. Het element wordt tenminste 1 maal per 6 jaar, gemiddeld 1 maal per 4 jaar, op tenminste 1 meter hoogte afgezet. ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ Het vrijgekomen snoeiafval mag niet binnen het element verwerkt worden. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan. ▪ Snoeiwerkzaamheden mogen NIET verricht worden in de maanden mei en juni.
<i>Jaarlijkse beheervergoeding</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Snoeiwerkzaamheden knippen/scheren van de haag tenminste 1 keer per 6 jaar ▪ Afvoeren van snoei- en takhout. ▪ Maaien voet van de haag ▪ Vergoeding per strekkende meter € 0,91 conform de normeringstabel

Landschapspakket: Knipheg en scheerheg

II Cluster Landschap in landbouw en natuurgebieden

1. opgaande begroeiing

ALGEMEEN

Een knip- en scheerheg is een lijnvormige afscheiding van dicht naast elkaar geplaatste struiken. De term heg en haag wordt vaak door elkaar gebruikt; de term heg is bedoeld op strak geschoren of gevlochten elementen. Voor de aanleg van heggen kunnen verschillende soorten struiken en bomen worden gebruikt. Voor de heg komen vooral de beuk, meidoorn en veldesdoorn in aanmerking.

Oorspronkelijk dienden heggen als veekering, maar ook als leverancier van geriefhout en vruchten en in het rivierengebied dienden de heggen om de waterstroom bij overstromingen te remmen en te verdelen zodat het vruchtbare slib kon bezinken.

Hoe ouder de heg, hoe beter ze een schuilplaats voor veel dieren vormen, heggen bieden ook voedsel, nest- en overwinteringsgelegenheid. Ze fungeren als verbindinglijnen tussen andere landschapselementen waar bijvoorbeeld egel en pad gebruik van maken.

DEFINITIE

Een zelfstandig liggend, lijnvormig landschapselement welke geen onderdeel is van de erfbeplanting met een aaneengesloten begroeiing van streekeigen en inheemse struiken.

AANLEG EN HERSTEL KNIPHEG EN SCHEERHEG

De aanleg- en herstellkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan

- Bij aanplant dient er gebruik gemaakt te worden van inheemse struiken
- Er worden tenminste 4 stuks bosplantsoen per meter aangeplant.

BEHEER KNIPHEG EN SCHEERHEG

Het ecologisch beheren van opgaande begroeiing, ruigte, randen en struweel op zodanige wijze dat doelstellingen ten aanzien van flora, fauna en landschap worden verwezenlijkt.

<i>Werkzaamheden</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Het inplanten van grote open plekken. ▪ Het jaarlijks knippen of snoeien van het element. ▪ Het verwijderen van het snoeiafval binnen het element. ▪ Het jaarlijks maaien van de voet van de heg.
<i>Voorschriften</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Het element is tenminste 25 meter lang. ▪ Het is een zelfstandig liggend, lijnvormig landschapselement met aaneengesloten opgaande begroeiing van struikvormende streekeigen en inheemse soorten. ▪ Het element kan vrijuit groeien. Het element wordt, maximaal 2 maal per jaar op tenminste 1 meter hoogte afgezet. ▪ Het vrijgekomen snoeiafval mag niet binnen het element verwerkt worden. ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan. ▪ Snoeiwerkzaamheden mogen NIET verricht worden in de maanden mei en juni.
<i>Jaarlijkse beheervergoedin</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Snoeiwerkzaamheden knippen/scheren van de heg ▪ Afvoeren van snoei- en takhout. ▪ Maaien rond de voet van de heg ▪ Vergoeding per strekkende meter € 2,43 conform de normeringstabel

Landschapspakket: Elzensingel

II Cluster Landschap in landbouw en natuurgebieden

1. opgaande begroeiing

ALGEMEEN

Een elzensingel kenmerkt zich door de aanwezigheid van voornamelijk Zwarte Els. Meestal bestaat een elzensingel uit een één- of tweezijdige begroeiing langs sloten of wijken. Cultuurhistorisch gezien is tweezijdig de meest voorkomende situatie. Een goed ontwikkelde elzensingel heeft een boomlaag, een struiklaag en een kruidlaag (braam of rozen). Door de aanwezigheid van deze verschillende lagen begroeiing is de singel in de zomer volledig dicht.

DEFINITIE

Het is een zelfstandig liggend, lijnvormig landschapselement bestaande uit een beplanting van hoofdzakelijk Elzen.

AANLEG EN HERSTEL ELZENSINGEL

De aanleg- en herstellkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan.

- Bij aanplant dient er gebruik gemaakt te worden van inheemse bomen en struiken.

BEHEER ELZENSINGEL

Het ecologisch beheren van opgaande begroeiing, ruigte, randen en struweel op zodanige wijze dat doelstellingen ten aanzien van flora, fauna en landschap worden verwezenlijkt.

Werkzaamheden

- Het element wordt beheerd als hakhout, waarbij het hakhout periodiek, wordt afgezet.
- Er kan gekozen worden voor een cyclus van 14 of 21 jaar beheer.
  - Na het eerste tijdvak (zeven groeiseizoenen) zijn de loten op de stobben 6 tot 7 meter hoog.
Voer een tussentijdse kap uit:
    - Overhangende takken tot op vier meter hoogte wegzagen.
  - Na twee tijdvakken (veertien groeiseizoenen) zijn de loten op de stobben 8 tot 12 meter hoog.
Voer een tweede tussentijdse kap uit wanneer je kiest voor een cyclus van 21 jaar:
    - Overhangende takken tot op vier meter hoogte wegzagen.
    - 5 á 6 hoofdloten per stobbe laten staan.
- Voer een eindkap uit wanneer je kiest voor een cyclus van 14 jaar:
  - Elzensingel terugzetten als hakhout.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 2 á 5 solitaire bomen of struiken per are sparen. ○ Na drie tijdvakken (eenentwintig groeiseizoenen) vindt een eindkap plaats. <ul style="list-style-type: none"> ▪ Elzensingel terugzetten als hakhout. ▪ 2 á 5 solitaire bomen of struiken per are sparen. ▪ Niet inheemse bomen en struiken dienen verwijderd te worden. ▪ Het inplanten van grote open plekken. ▪ Maaien van ongewenste soorten aan de perceelrand.
Voorschriften	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Het is een lijnvormig landschapselement bestaande uit hoofdzakelijk Elzen. ▪ Het element wordt beheerd als hakhout. ▪ Het element is minimaal 50 meter lang of vormt een verlenging/verbinding met andere elementen. ▪ Het element is maximaal 2,5 meter breed. ▪ Het element heeft een bedekking van tenminste 80%. ▪ Het element bestaat voor tenminste 75% uit elzenhakhout. ▪ Een ontwikkelde struik- en kruidlaag is gewenst. De stammen worden bij eindkap op minimaal 15 centimeter van het maaiveld afgezet. ▪ Maximaal 20% van het vrijkomende hout mag in het element blijven liggen, op een takkenril of op een andere manier verwerkt worden. ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan. ▪ Werkzaamheden vinden plaats tussen 15 oktober en 15 maart.
Jaarlijkse beheervergoeding	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Verwijderen van overgroeïend Elzenlot, bramen en ruigtekruiden. ▪ Tussentijds afzetten / periodiek afzetten (eindkap). ▪ Afvoeren van snoei- en takhout. ▪ Inboet openplekken. ▪ Bestrijding ongewenste soorten.

	▪ Vergoeding per strekkende meter € 0,77 conform de normeringstabel

Landschapspakket: Knotboom

II Cluster Landschap in landbouw en natuurgebieden

1. opgaande begroeiing

ALGEMEEN

Knotbomen zijn bomen met een opgaande stam van anderhalve á tweeëneenhalve meter, waarbij bovenop de stam periodiek de daar groeiende takken worden geoogst. Hierdoor ontstaat een vergroeiing van de stam: de knot. Vrijwel ieder loofboomsoort kan op deze wijze worden behandeld. Meestal gaat het om soorten als wilg, es, eik, els en populier.

Knotbomen werden door de boer gepoot als grensafscheiding en voor geriefhout.

Knotbomen hebben grote ecologische waarde: behalve vlinders, profiteren ook vogels als steenuil, kerkuil, witte kwikstaart, holenduif en mezen van knotbomen. Vleermuizen kunnen in de hollen van knotbomen voorkomen. In de knot groeien vaak allerlei andere planten, struiken en boomsoorten, maar ook mossen. De ecologische waarden van knotbomen wordt vergroot doordat ze lijnvormig voorkomen en daardoor een verbindingslijn vormen voor dieren, zoals vleermuizen.

DEFINITIE

Een puntvormig landschapselement, eventueel lijnvormig aangeplant, bestaande uit streekeigen en inheemse soorten die periodiek wordt afgezet.

AANLEG EN HERSTEL KNOTBOOM

De aanleg- en herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan.

- Bij aanplant dient er gebruik gemaakt te worden van inheemse bomen / staken.

BEHEER KNOTBOOM

Het ecologisch beheren van opgaande begroeiing, ruigte, randen en struweel op zodanige wijze dat doelstellingen ten aanzien van flora, fauna en landschap worden verwezenlijkt.

Werkzaamheden

- Het periodiek afzetten van de knotten (1 keer per 5 jaar)
- Het afvoeren van het vrijgekomen takhout.

Voorschriften	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Het element heeft een minimale hoogte van 150 centimeter. ▪ Het element wordt periodiek, in een cyclus van maximaal 5 jaar geknot. Het minimaal 1 maal per 5 jaar afzagen van de takken tot een afstand van 10 centimeter van de stam. ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan. ▪ Werkzaamheden vinden plaats in de periode 1 augustus tot 1 maart.
Jaarlijkse beheervergoe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Snoeiwerkzaamheden ▪ Afvoeren van snoei- en takhout. ▪ Vergoeding per stuk € 11,- conform de normeringstabel

Landschapspakket: Eiken en Essen knotbomen en stoven

II Cluster Landschap in landbouw en natuurgebieden

1. opgaande begroeiing

ALGEMEEN

Een stoof is het onderste deel van een boom die herhaaldelijk van zijn takken wordt ontdaan voor de winning van hakhout. Dat kan op werkhoogte kort boven de grond gebeuren, maar ook hoger, zoals bij knotwilgen het geval is. Vroeger was er veel vraag naar dit hout dat vooral werd gebruikt als geriefhout. Er zijn in Overijssel diverse zeer oude essen- en eikenstoven, deze zijn naar schatting 75 a 100 jaar oud maar soms ook nog ouder. En ook oude knotbomen van Eiken of Essen.

Door hun leeftijd zijn ze zeer bijzonder en karakteristiek. Om ze te behouden hebben ze dan ook net even wat meer aandacht nodig.

DEFINITIE

Een puntvormig landschapselement, vaak liggend in een houtwal dat periodiek wordt afgezet.

RANDVOORWAARDEN EIKEN en ESSEN KNOTBOMEN en STOVEN

- Bij een knotboom heeft het element een minimale hoogte van 150 centimeter.
- Bij een stoof is het element kort boven de grond afgezet
- Het betreft hier oude (> 75jaar) eiken of essen bomen diameter stam op 1 boven maaiveld is 40- 60 cm.
- Het element wordt periodiek, in een cyclus van maximaal 6 jaar geknot.

HERSTEL EIKEN en ESSEN KNOTBOMEN en STOVEN

De herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan

BEHEER EIKEN en ESSEN KNOTBOMEN en STOVEN

Het ecologisch beheren van opgaande begroeiing, ruigte, randen en struweel op zodanige wijze dat doelstellingen ten aanzien van flora, fauna en landschap worden verwezenlijkt.

Werkzaamheden

- Het periodiek afzetten van de knotten of stoven.
- Het afvoeren van het vrijgekomen takhout.

Voorschriften	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Het minimaal 1 maal per 5 jaar afzagen van de takken tot kort op de oude knot of stoof. ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ Werkzaamheden vinden plaats in de periode 1 augustus tot 1 maart. ▪ Het gaat hier om bijzondere elementen, de knotten en stoven mogen niet machinaal teruggezet worden met bijvoorbeeld klepelmaaiers of hydraulische knippers. Dit geeft extra risico op beschadiging van de oude knotten en stoven; zoals inscheuring en beschadiging van wortels. ▪ Bij knotbomen wordt inzet van een hoogwerker geadviseerd. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan.
Jaarlijkse beheervergoedin	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Snoeiwerkzaamheden ▪ Afvoeren van snoei- en takhout. ▪ Vergoeding per stuk € 18,61 conform de normeringstabel

Landschapspakket: Laan

II Cluster Landschap in landbouw en natuurgebieden

1. opgaande begroeiing

ALGEMEEN

Lanen zijn wegen die aan beide zijden met een of meerdere rijen bomen zijn beplant. Lanen zijn van cultuurhistorisch belang. Zij werden niet alleen aangeplant uit esthetische motieven, maar dienden ook als beschutting tegen weersinvloeden en voor de houtproductie.

Lanen zijn belangrijke onderdelen van landgoederen en geven vaak de structuur aan. Naast cultuurhistorisch belang is een (oudere) laan ook belangrijk voor natuurwaarden: in de oude bomen met holten vinden vogels en vleermuizen hun onderkomen. Daarnaast zijn ze van belang voor op bomen groeiende mossen en korstmossen. De oude lanen waar jaarlijks weinig strooisel blijft liggen zijn van groot belang voor zeldzame mycorrhiza paddenstoelen.

DEFINITIE

Een lijnvormig element langs wegen of paden met aan weerszijden één of meerdere rijen bomen.

RANDVOORWAARDEN LAAN

- Een laan is een weg of pad met aan weerszijden een of meerdere rijen bomen en is bedoeld en aangelegd als laan.
- Er is sprake van een regelmatig en herkenbaar plantverband.
- Een laan is minimaal 50 meter lang.
- Een laan bestaat uit inheemse boomsoorten.

AANLEG EN HERSTEL LAAN

De aanleg- en herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan.

- Bij aanplant dient er gebruikt gemaakt te worden van inheemse bomen.

BEHEER LAAN

Het ecologisch beheren van opgaande begroeiing, ruigte, randen en struweel op zodanige wijze dat doelstellingen ten aanzien van flora, fauna en landschap worden verwezenlijkt.

<i>Werkzaamheden</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Periodiek snoeien ▪ Periodiek uitvoeren van een visuele boomcontrole ▪ Maaien van de berm
<i>Voorschriften</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Snoeien door middel van begeleiding snoei, onderhoud snoei of veiligheidssnoei (afhankelijk van de leeftijd en conditie van de laan). ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toelagpakket rasters. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan. ▪ Snoeiwerkzaamheden alleen verrichten tussen 15 juli en 15 maart.
<i>Jaarlijkse beheervergoeding</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Snoeien ▪ Afvoeren van snoei- en takhout. ▪ Visuele boomcontrole 1 keer per 4 jaar ▪ Maaien ▪ Vergoeding per strekkende meter € 2,31 conform de normeringstabel

Landschapspakket: Voederwal	
II Cluster Landschap in landbouw en natuurgebieden	
1. opgaande begroeiing	
ALGEMEEN	
<p>Een voederwal of eetbare houtwal heeft de kenmerken van een gewone houtwal maar door goede keuzes te maken in het sortiment krijg je voederwallen.</p> <p>Houtwallen waren altijd al een integraal onderdeel van het boerenbedrijf, maar door de komst van rasters en machines zijn ze meer overbodig geworden. Door eetbare houtwallen aan te leggen kunnen we ze opnieuw introduceren in het landschap.</p> <p>De houtwallen worden opgebouwd uit verschillende vegetatielagen en hebben een sortiment die zowel eetbaar is voor het vee als voor de mens. Denk aan notenbomen, fruitbomen, eetbare struiken en kruiden.</p>	
DEFINITIE	
<p>Het is een zelfstandig liggend, lijnvormig landschapselement bestaande uit een beplanting inheemse bomen en struiken.</p>	
AANLEG EN HERSTEL VOEDERWAL	
<p>De aanleg- en herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Bij aanplant dient er gebruikt gemaakt te worden van inheemse bomen, struiken en kruiden.	
	BEHEER VOEDERWAL
	<p>Het ecologisch beheren van opgaande begroeiing, ruigte, randen en struweel op zodanige wijze dat doelstellingen ten aanzien van flora, fauna en landschap worden verwezenlijkt.</p>
Werkzaamheden	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niet inheemse bomen en struiken dienen verwijderd te worden. ▪ Indien noodzakelijk het inplanten van grote open plekken. ▪ Het vrijstellen van jonge beplanting en ongewenste opslag.

Voorschriften	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Het element is minimaal 20 meter lang en maximaal 15 meter breed. ▪ Het element bestaat uit inheemse soorten. ▪ Het element heeft een bedekking van tenminste 60%. ▪ Het element mag overstaanders bevatten. ▪ Er wordt gestreefd naar een goed ontwikkelde struiklaag. Maximaal 20% van het vrijkomende hout mag ik het element blijven liggen op een takkenril, of anders verwerkt worden. ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan. ▪ Werkzaamheden vinden plaats tussen 15 oktober en 15 maart. 			
Jaarlijkse beheervergoeding	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Onderhoud onderbegroeiing 1 keer per 7 jaar ▪ Afzetten houtwal (hakhoutbeheer) 1 keer per 7 jaar ▪ Verwijderen snoeiafval ▪ Verwijderen ongewenste soorten ▪ Inboet openplekken ▪ Vergoeding per vierkante meter € 0,42 conform de normeringstabel 			
Soorten die toegepast kunnen worden zijn:	Berk Els Gelderse Roos Gewone Vlier Groene Beuk Haagbeuk Hazelaar Hondsroos	Hoogstamfruitbomen Iep Inlandse Eik Inlandse vogelkers Kardinaaslmuts Kleinbladige Linde Liguster	Lijsterbes Meidoorn Mispel Paardenkastanje Sleedoorn Tamme Kastanje Veldesdoorn	Vuilboom Wilde appel Wilgen soorten Wintereik Winterlinde Zoete Kers Zwarte Els

Landschapspakket: Greppel

II Cluster Landschap in landbouw en natuurgebieden

2. Overgang nat- droog

ALGEMEEN

Greppels zijn lange geulen langs akkers en weilanden met soms een houtwal/singel aan de ander zijde. Ze worden gebruikt om het overtollige water af te voeren naar de sloot. De grond wordt daardoor minder drassig; planten die anders verrotten en schimmelen kunnen dan beter groeien. Greppels worden ook wel ondiepe sloot genoemd. Greppels liggen vaak droog.

DEFINITIE

Een greppel is een lijnvormig landschapselement voor de afvoer van overtollig water.

RANDVOORWAARDEN GREPPEL

- De greppel heeft een minimale breedte van 0.5 meter en is minimaal 25 meter lang.
- De greppel heeft geen landbouwkundige functie maar wordt vanuit een ecologische doelstelling (nat microreliëf) aangelegd en/of beheerd.

AANLEG EN HERSTEL GREPPEL

De aanleg- en herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan.

BEHEER GREPPEL

Werkzaamheden

- Maaien van de greppel 1 keer per 2 jaar
- Greppel opnieuw profileren

Voorschriften

- De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden.
- De greppel is minimaal 0.5 meter breed.
- Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan.
- Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ De greppel mag geen landbouwkundige functie hebben. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan. ▪ Werkzaamheden vinden plaats tussen 15 oktober en 15 maart.
Jaarlijkse beheervergoeding	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Maaien 1 keer per 2 jaar ▪ Verwerken en afvoeren maaisel ▪ Vergoeding per strekkende meter € 0,19 conform de normeringstabel
Periodieke vergoeding	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Her profileren van de greppel; vaak na groot onderhoud aan de aanliggende houtwal/singel ▪ Vergoeding per strekkende meter € 0,50 conform de normeringstabel

Landschapspakket: Rietland / Rietzoom

II Cluster Landschap in landbouw en natuurgebieden

2. Overgang nat- droog

ALGEMEEN

Een laaggelegen terrein met een hoge grondwaterstand waar riet de meest dominante plant is. Rietlanden zijn niet aangelegd maar een restproduct van het vroegere landbouwkundig bedrijf. De natte oeverzones langs de waterlopen waren niet geschikt als goede landbouwgrond. Riet was een nuttig product wat door vroegere bewoners werd gebruikt als extra bron van inkomsten. Riet werd gebruikt als dakbedekking, voor isolatie, als strooisel in de stal en als schermen voor afscheiding in bijvoorbeeld eendenkooien. Rietlandjes en rietzomen zijn te vinden in oeverzones van sloten, rivieren, kanalen en meren.

DEFINITIE

Een rietland of rietzoom is een vlakvormig element waarvan de beheerseenheid voor ten minste 90% van de oppervlakte bedekt is met riet.

Het rietland is een vlakvormig element en is tenminste 500 m² groot en maximaal 1 hectare groot.

Een rietzoom is een lijnvormig element van tenminste 200 meter lang en gemiddeld 2,5 meter breed.

AANLEG EN HERSTEL RIETLAND / RIETZOOM

De aanleg- en herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan.

BEHEER RIETLAND / RIETZOOM

Werkzaamheden	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Eens per twee jaar maaien van 50% van de rietzoom met een kraan en maaikorf (jaarlijks 50% van het element). ▪ Direct afvoeren van het rietmaaisel met trekker en kar (jaarlijks 50% van het element)
Voorschriften	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ De minimale oppervlakte van het element is 500 m² en de maximale omvang is 1 hectare. ▪ De historische of natuurlijke contouren worden behouden. ▪ Er bevindt zich geen uitheemse beplanting nabij het element.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Opslag van opgaande beplanting zoals bos en struweel wordt tegengegaan. Het maaisel wordt in dezelfde periode afgevoerd. ▪ Het element dient te worden gevrijwaard van de invloeden van mest, herbiciden en overige chemische stoffen. ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan, het verwerken van slootmaaisel en bagger is dan ook niet toegestaan. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ In afwijking van het bovenstaande is het toegestaan bij een rietland of brede rietzoom maximaal de helft van de beheerseenheid ineens te maaien als dit noodzakelijk is om verbossing tegen te gaan of als de beheerseenheid kleiner is dan 0,75 hectare. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan. ▪ Werkzaamheden vinden plaats in de periode 15 november – 15 april. (Waarbij na 15 maart altijd een flora en fauna check plaats moet vinden).
Jaarlijkse beheervergoeding	<p>Rietzoom (gemiddelde breedte 2,5 meter) – per 100 m rietzoom is er 2,5 are riet</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Eens per twee jaar maaien van 50% van de rietzoom met een kraan en maaikorf (jaarlijks 50% van het element). ▪ Direct afvoeren van het rietmaaisel met trekker en kar (jaarlijks 50% van het element). ▪ Stortkosten. ▪ Vergoeding per vierkante meter € 0,07 conform de normeringstabel

Landschapspakket: Kolk / Wiel

II Cluster Landschap in landbouw en natuurgebieden

3. Natte begroeiing

ALGEMEEN

Kolken zijn waterplassen die zijn gevormd bij een dijkdoorbraak in het verre verleden. De vorm en de plaats zijn karakteristiek voor het gebied. Het materiaal dat bij een dijkdoorbraak werd uitgeschuurd werd achter de kolk afgezet. Deze zogenaamde overslaggronden zijn vaak gebruikt om boomgaarden aan te planten. De oudste kolken dateren van de vroege middeleeuwen. Ze liggen vaak tegen een dijk die na de doorbraak om de kolk heen is gelegd. Kolken zelf kunnen vele meters diep zijn. Kolken worden ook wel wielen of waaien genoemd afhankelijk van de streek. Buitendijks gelegen kolken zijn vaak weer dichtgeslibd en nog te herkennen aan een kronkel in de dijk. Binnendijks gelegen kolken verlanden maar langzaam door hun grote diepte. Een kolk is belangrijk als biotoop voor amfibieën en bepaalde vogelsoorten. De ecologische waarden van kolken zijn erg groot. Ze vergemakkelijken de verplaatsing van plant- en diersoorten van de ene biotoop naar de andere, de zogenaamde stepping stone functie. Hun grote natuurwaarde danken ze daarnaast aan hun geïsoleerde ligging; daardoor bevatten ze vaak relatief schoon water, soms zelfs kwelwater. Soms wordt ze ook gebruikt voor het drenken van vee.

DEFINITIE

Een kolk is een vlakvormig landschapselement aan een van de beide zijden van een dijk gelegen waterplas die is ontstaan door een dijkdoorbraak. Het element heeft een oppervlakte van tenminste 0,1 hectare en maximaal 0,5 hectare.

HERSTEL KOLK / WIEL

De herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan. Baggeren van een Kolk is specialistisch werk daarom wordt dit gedaan bij de herstelwerkzaamheden zodat dit ook op maat begroot kan worden.

BEHEER KOLK / WIEL

De historische of natuurlijke contour van het element moet worden behouden. Het element wordt indien nodig periodiek geschoond om open water te houden.

Werkzaamheden

- Het verwijderen van ongewenste opslag van bomen en struweel (eens per 3 jaar).
- Het periodiek deels verwijderen van (overtollige) waterplanten wanneer deze de kolk voor meer dan 50% bedekken (eens per 3 jaar). Het heeft de voorkeur een deel van de waterplanten te behouden i.v.m. ecologische waarden.
- De oever (vanaf de insteek van de waterlijn in het voorjaar) heeft een minimale breedte van 2,5 meter waarvan ieder jaar 50% gefaseerd wordt gemaaid.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Indien de oever bestaat uit rietland dan deze niet meetellen maar afzonderlijk pakket daarvoor aanvragen. ▪ Opruimen, afvoeren en verwerken van het maaisel (jaarlijks).
Voorschriften	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Het element heeft een duidelijke landschappelijke relatie met een (historische) dijk. ▪ De historische of natuurlijke contouren worden behouden. ▪ Het element heeft een minimale oppervlakte van 1000 vierkante meter. ▪ Het element is vlakvormig en wordt gevoed door grond- en regenwater. ▪ De waterdiepte van het element is in de diepste delen voor het grootste gedeelte van het jaar tenminste 2 meter. Periodiek droog vallen is niet toegestaan. ▪ Er mag geen water onttrokken worden anders dan voor de drenking van vee. ▪ Maximaal 50% van de oeverlengte is begroeid met inheemse bomen en/of struiken ▪ Er bevindt zich geen uitheemse beplanting nabij het element. ▪ Het wateroppervlakte van een kolk moet voor tenminste 30% bestaan uit open water zonder waterplanten; overtollige beplanting moet worden verwijderd. ▪ Maaisel en minimaal 24 uur op de oever laten liggen alvorens af te voeren. ▪ Het element dient te worden gevrijwaard van de invloeden van mest, herbiciden en overige chemische stoffen. ▪ De kolk dient te worden gevrijwaard van gebiedsvreemd water, voeren/houden van eenden of ganzen, uitzetten van vissen. ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan, het verwerken van slootmaaisel en bagger is dan ook niet toegestaan. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan. ▪ Werkzaamheden aan de oever en het water vinden plaats in de periode 1 september – 1 november.
Jaarlijkse beheervergoeding	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Maaien oever ▪ Verwerken en afvoeren maaisel ▪ Verwijderen ongewenste vegetatie ▪ Vergoeding per vierkante meter € 0,33 conform de normeringstabel ▪ Inestering: Storten tegen werkelijk gemaakte kosten

Landschapspakket: Kreek

II Cluster Landschap in landbouw en natuurgebieden

3. Natte begroeiing

ALGEMEEN

Een kreek is een waterloop die haar ontstaan dankt aan erosie door getijdenstromen. Binnendijkse krekken kunnen onderhevig zijn aan verlanding, tenzij ze een functie hebben gekregen in de afwatering. Het verlandingsproces verloopt het snelst in krekken die zoet water bevatten. Krekken treffen we aan in de zeekeleigebieden van bijvoorbeeld het Kampereiland. Ze zijn herkenbaar als bochtige sloten en waterlopen.

DEFINITIE

Een kreek is een vlakvormig element dat is ontstaan als gevolg van getijdenstromen of als voormalige arm van een rivier. De oppervlakte van het element is tenminste 2500 vierkante meter.

AANLEG EN HERSTEL KREEK

De aanleg- en herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan. Dit is bij een kreek vooral van toepassing wanneer de kreek grotendeels is verland en gebaggerd moet worden.

BEHEER KREEK

Werkzaamheden

- Het periodiek deels verwijderen van (overtollige) waterplanten wanneer meer dan 50% van het element door waterplanten wordt bedekt (eens per 3 jaar).
- Het verwijderen van ongewenste opslag van bomen en struweel (eens per 3 jaar).
- Jaarlijks (gedeeltelijk 50%) maaien van de oeverlengte en (gedeeltelijk) verwijderen van overtollige waterplanten.
- Opruimen, afvoeren en verwerken van het maaisel

Voorschriften

- De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden.
- Het element wordt gevoed door grond-, regen- of rivierwater.
- De historische of natuurlijke contouren worden behouden.
- Voor het element wordt een beoogd karakteristiek beeld vastgelegd. Op basis daarvan wordt vastgelegd wat er moet gebeuren.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Minimale oppervlakte per contract van het element is 500 vierkante meter, dat deel uitmaakt van een element van tenminste 2500 m2 ▪ De waterdiepte van het element is in de diepste delen voor het grootste gedeelte van het jaar tenminste 1 meter. Periodiek droog vallen is toegestaan. ▪ Het wateroppervlakte van het element moet voor tenminste 30% bestaan uit open water zonder waterplanten; overtollige beplanting moet worden verwijderd. ▪ Maximaal 50% van de oeverlengte is begroeid met inheemse bomen en/of struiken ▪ Er bevindt zich geen uitheemse beplanting nabij het element. ▪ Maaisel minimaal 24 uur op de oever laten liggen alvorens af te voeren. ▪ Het element dient te worden gevrijwaard van de invloeden van mest, herbiciden en overige chemische stoffen. ▪ Het element dient te worden gevrijwaard van gebiedsvreemd water, voeren/houden van eenden of ganzen, uitzetten van vissen. ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan, het verwerken van slootmaaisel en bagger is dan ook niet toegestaan. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan. ▪ Werkzaamheden aan de oever en het water vinden plaats in de periode 1 september – 1 november.
Jaarlijkse beheervergoeding	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jaarlijks 50% maaien van de oeverlengte ▪ Verwerken en afvoeren maaisel ▪ Verwijderen ongewenste soorten ▪ Het periodiek verwijderen van (overtollige) waterplanten (eens per 3 jaar). ▪ Vergoeding per strekkende meter € 0,95

Landschapspakket: Natuurvriendelijke Oever

II Cluster Landschap in landbouw en natuurgebieden

3. Natte begroeiing

ALGEMEEN

Om het cultuurhistorische karakter van de wijken meer te benadrukken kan natuurvriendelijk beheer van de oevers een belangrijke bijdrage leveren. Deze oevers zorgen voor een geleidelijke overgang van droge omstandigheden naar natte omstandigheden. Op de natte oeverzone kunnen (water)planten zich ontwikkelen, waardoor deze zone een schuilplaats en voedsel biedt voor verschillende waterdieren. Daarnaast biedt ook de droge zone ruimte voor planten en dieren. Op de droge zone kunnen houtwallen, bosjes en/of soortenrijk grasland de beek begeleiden. De natuurvriendelijk beheerde oevers zorgen ook voor een overgangszone tussen landbouw en waterloop. In de overgangszone worden geen gewassen geteeld en geen meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen gebruikt. Hierdoor kan de waterkwaliteit verbeteren. Op de oevers zijn verschillende soorten beplanting mogelijk.

Natuurvriendelijk beheerde oevers dragen bij aan een natuurlijker inrichting van een wijk. Er ontstaat naast een droge en een natte zone, een zone langs de wijk, die regelmatig onder water komt en weer droogvalt. Op deze zone kunnen specifieke planten zich ontwikkelen en daardoor plaats bieden aan verschillende dieren. De oevers versterken ecologische verbindingen en het biologische leven in de wijk. De oevers zijn bovendien buffers tussen de landbouw en de wijk. Hierdoor zullen er minder meststoffen en gewasbeschermingsmiddelen in het water terechtkomen. De kwaliteit van het water kan hierdoor verbeteren.

DEFINITIE

Het is een zelfstandig liggend, lijnvormig landschapselement liggend langs een waterloop.

AANLEG EN HERSTEL NATUURVRIENDELIJKE OEVER

De aanleg- en herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan

BEHEER NATUURVRIENDELIJKE OEVER

Werkzaamheden

- Om te voorkomen dat oevers verlanden wordt de eens per twee jaar gemaaid (na 15 september) en geschoond.
- Verwijderen ongewenste soorten eens in de 5 jaar

<i>Voorschriften</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Breedte van het element is 3 meter tot 5 meter breed (vanaf insteek sloot) ▪ Het element bevindt zich langs een waterloop. ▪ Er mogen geen mest, gras en ander organische stoffen in het water belanden ▪ Er mag geen groot aaneengesloten kroosdek ontstaan Het element dient te worden gevrijwaard van de invloeden van mest, herbiciden en overige chemische stoffen. ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ Op de natuurvriendelijke oever is beweiding door vee niet toegestaan, tenzij anders overeengekomen. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan. ▪ Werkzaamheden aan de oever en het water vinden plaats in de periode 1 september – 1 november.
<i>Jaarlijkse beheervergoeding</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Verwijderen ongewenste soorten bijvoorbeeld opslag van wilgen of van uitlopers van mogelijk vogelkers dat in de buurtstaat, maar ook riet en waterplanten ▪ Talud en slootbodembodem maaien ▪ Afvoeren en verwerken maaisel ▪ Vergoeding per strekkende meter 0,33 conform de normeringstabel

Landschapspakket: Poel

II Cluster Landschap in landbouw en natuurgebieden

3. Natte begroeiing

ALGEMEEN

Poelen zijn gegraven kleine watertjes ten behoeve van de drinkwatervoorziening van het vee. Een poel is ook belangrijk als biotoop voor amfibieën en bepaalde vogelsoorten.

De ecologische waarden van poelen zijn erg groot. Ze vergemakkelijken de verplaatsing van plant- en diersoorten van de ene biotoop naar de andere, de zogenaamde stepping stone functie. Hun grote natuurwaarde danken ze daarnaast aan hun geïsoleerde ligging; daardoor bevatten ze vaak relatief schoon water, soms zelfs kwelwater.

DEFINITE

Een poel is een vlakvormig landschapselement, door grond- en/of regenwater gevoed en door de mens gegraven. In het verleden veelal gegraven voor het drinken van vee, nu veelal dienend als biotoop voor amfibieën en of andere water behoevende organismen.

AANLEG EN HERSTEL POEL

De aanleg- en herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan

	BEHEER POEL
Werzaamheden	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Het verwijderen van waterplanten ▪ Het verwijderen van ongewenste opslag. ▪ Het maaien van de oever. ▪ Het periodiek uitdiepen van het element.
Voorschriften	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Een poel is vlakvormig gegraven natuurelement dat wordt gevoed door grond- en/of regenwater. ▪ Minimale oppervlakte van de poel is 100 vierkante meter en maximaal 1000 vierkante meter. ▪ Begroeiing van de poel is alleen toegestaan voor ten hoogste 1/3 deel aan de noordelijke oever. ▪ De oever van de poel dient flauw op te lopen en is voor minimaal 1/3 deel schaal 1:5.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De waterdiepte van de poel is in de diepste delen van de poel is tenminste 0,5 meter in de periode 1 oktober - 1 april. Periodiek droog vallen is toegestaan. ▪ Het element mag geen verbinding met open water hebben. ▪ Er mag geen water onttrokken worden aan de poel anders dan voor de drenking van vee. ▪ Er bevindt zich geen uitheemse beplanting nabij het element. Jaarlijks (gedeeltelijk) maaien van de oeverlengte en (gedeeltelijk) verwijderen van overdadige waterplanten. ▪ Maaisel minimaal 24 uur op de oever laten liggen alvorens af te voeren. ▪ De poel dient te worden gevrijwaard van gebiedsvreemd water, voeren/houden van eenden of ganzen, uitzetten van vissen. ▪ De poel dient te worden gevrijwaard van de invloeden van mest, herbiciden en overige chemische stoffen. ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan. ▪ Werkzaamheden aan de oever en het water vinden plaats in de periode 1 september – 1 november.
Jaarlijkse beheervergoeding	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Verwijderen van waterplanten Jaarlijks 50% van de poel ▪ Verwijderen ongewenste vegetatie ▪ Verwijderen ruigte en houtige beplanting van de oever (iedere 5 jaar) ▪ Verwerken en afvoeren maaisel ▪ Vergoeding per 1m2 € 0,50 conform de normeringstabel
Periodieke vergoeding	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Baggeren, het periodiek uitdiepen van het element. ▪ Verwerken en afvoeren bagger ▪ Vergoeding per vierkante meter € 1,03 conform de normeringstabel ▪ Investering: Afvoer bagger tegen werkelijk gemaakte kosten

Landschapspakket: Sloot en slootkant

II Cluster Landschap in landbouw en natuurgebieden

3. Natte begroeiing

ALGEMEEN

Een sloot is een gegraven watergang ten dienste van de landbouw en de waterhuishouding. Een sloot heeft als functie overtollig water af te voeren en in droge perioden kan ze ook dienen om water aan te voeren. Het waterpeil wordt geregeld met stuwen en gemalen. Een sloot heeft naast de transportfunctie aanvullend meerdere functies zoals waterberging, het drenken van vee, perceel scheiding, leefgebied voor planten en dieren zoals (water en weide)vogels en als viswater. Sloten dragen bij aan de beleving en de leesbaarheid van het cultuurlandschap. Het slotenpatroon in een polder vertelt het verhaal van de ontstaansgeschiedenis van het gebied en vormt het cultuurhistorisch raamwerk. In de IJsseldelta zijn er bijvoorbeeld de kronkelige sloten op Kampereiland (aangesloten bij de slenken op zeeklei) versus de rechte sloten van Mastenbroek als lineair patroon van een laagveenontginning.

DEFINITE

Een lijnvormig landschapselement dat bestaat uit de sloot zelf met een maximale breedte van 4 meter op de waterlijn met aanvullend het droge talud tot de insteek (de slootkant). Het gaat daarbij om de taluds aan beide zijden van de sloot.

HERSTEL SLOOT en SLOOTKANT

De herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het herstelplan.

	BEHEER SLOOT en SLOOTKANT
Werkzaamheden	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Het verwijderen van waterplanten. ▪ Het verwijderen van ongewenste opslag. ▪ Het maaien van de oever.
Voorschriften	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Het gaat om sloten die niet in de legger van oppervlaktewateren van het waterschap zijn opgenomen. ▪ Een sloot mag niet droogvallen, tenzij het waterschap bij langdurige droge weersomstandigheden de vastgestelde peilen niet kan handhaven. ▪ Het Waterschap komt een 0-meting uitvoeren en komt daarna 2-jaarlijks (in totaal maximaal 3 maal) de ontwikkeling van de sloot en slootkant monitoren. Medewerkers van het waterschap wordt toegang verleend waarbij dit op een zodanige periode en wijze (te voet) plaatsvindt dat dit redelijkerwijs niet ten koste gaat van gewassen in de

	<p>percelen. De monitoring zal door het waterschap tenminste 1 week van tevoren worden aangekondigd en in overleg met de grondgebruiker plaatsvinden. De sloot mag maximaal 4 meter breed zijn.</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Het beheren van de sloot en slootkant om het leefgebied voor flora en fauna in het gebied in stand te houden. ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ Het intact houden van het landschappelijke raamwerk van sloten. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan. ▪ Werkzaamheden aan de oever en het water vinden plaats in de periode 1 september – 1 november.
<p><i>Jaarlijkse beheervergoedin</i></p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Verwijderen van waterplanten ▪ Maaien ▪ Afvoeren van het maaisel ▪ Vergoeding per strekkende meter € 0,46 conform de normeringstabel

Landschapspakket: Zoombeheer

II Cluster Landschap in landbouw en natuurgebieden

4. Ruigte en randen

ALGEMEEN

Een zoom ligt langs een landschapselement, opgaande begroeiing of een waterloop. De zoom bestaat uit voornamelijk ruigtekruiden maar af en toe kunnen er een struiken voorkomen. De zoom heeft een ecologische waarde. De soortenrijkdom is vaak groot. Daarnaast biedt het aan fauna een nestgelegenheid en doet het element dienst als verbindingselement tussen andere landschapselementen en natuurterreinen.

DEFINITE

Het is een lijnvormig landschapselement met ruigtekruiden en grenst aan een landschapselement met opgaande begroeiing.

AANLEG EN HERSTEL ZOOM

De aanleg- en herstellkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan.

BEHEER ZOOM

Werzaamheden

- Maaien
- Verwijderen van ongewenste opslag.

Voorschriften

- De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden.
- De grond is uit productie genomen.
- Het element heeft een breedte van minimaal 3 en maximaal 12 meter en lengte van minimaal 25 meter.
- Maximaal 10% van het element bestaat uit inheemse bomen en/of struiken.
- Het element wordt maximaal eenmaal per 2 jaar na 1 september gemaaid waarbij niet meer dan 50% van de oppervlakte wordt gemaaid en het maaisel wordt afgevoerd.
- Het element ligt langs een natuurgebied of landschapselement (opgaande begroeiing, rietkraag of waterloop).Maximaal 50% van de oppervlakte wordt gemaaid.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Maximaal 1 maal per 2 jaar maaien. ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan. ▪ Werkzaamheden vinden plaats na 1 september. ▪ In een strook met een breedte van 2 maal het hoogteverschil of minimaal 1 meter, aan boven- en onderzijde, worden geen werkzaamheden uitgevoerd die de morfologie van de steilrand aantasten (zoals ploegen of diepwoelen).
<i>Jaarlijkse beheervergoedin</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Verwijderen ongewenste soorten ▪ Maaien ▪ Verwerken en afvoeren maaisel ▪ Vergoeding per vierkante meter € 0,03 conform de normeringstabel

Landschapspakket: Eendenkooi

III Cluster Cultuurhistorie

3. Eendenkooien

ALGEMEEN

Een eendenkooi is als Nederlandse vinding een cultuurhistorisch waardevol landschapselement en op wereldniveau van betekenis. Van oudsher is het een inrichting om wilde eenden te vangen. De kooi bestaat uit een door streekeigen beplanting omgeven waterplas met uitlopers, de vangpijpen. Bij levende vangkooien zijn, die afgeschermd door schuin geplaatste rietmatten waarover gaas gespannen is. Eendenkooien zijn ontstaan in de late middeleeuwen. Er waren oorspronkelijk meer dan 1000 eendenkooien in Nederland; momenteel zijn er nog 118 levende (geregistreerde) kooien. Eendenkooien werden aangelegd in waterrijke gebieden om op grotere schaal dan mogelijk was door de jacht, eenden te vangen. Bij levende eendenkooien gebruikt de kooiker voer om de eenden de vangpijp in te lokken. Hij wordt daarbij geholpen door tamme staleenden en het speciaal afgerichte kooikerhondje die de eenden de vangpijp in lokken. Voor het goed functioneren van de kooi is rust een voorwaarde. Verstoring is wettelijk verboden binnen een straal van 750 of 1152 meter (het afpalingrecht). Deze rust en afgelegen herkenbare ligging zijn de reden voor de aanwezige natuurwaarden en landschapswaarden. Naast levende eendenkooien zijn er ook gerestaureerde eendenkooien zonder actieve vanginstallatie. De cultuurhistorische, landschappelijke en natuurwaarden spelen hier een belangrijke rol. De kooiplas, de vangarmen en een structuurrijk kooibos zijn hierbij zichtbaar. Sommige kooien vervullen momenteel een rol bij het onderzoek naar het trekgedrag van vogels. Diepontwatering, schaalvergroting en achterstallig onderhoud zijn de grootste bedreiging voor nog bestaande eendenkooien.

DEFINITIE

Een eendenkooi is een vlakvormig element dat bestaat uit water, opgaande beplanting en een stelsel van vangpijpen. Een eendenkooi kent de volgende onderdelen:

- Een kooiplas – een centraal stuk open water
- Meerdere watervoerende vangpijpen;
- Een kooibos dat het complex van kooiplas en vangpijpen omringd. Dit bos bestaat vaak uit hakhout en knotbomen.

Naast de levende/geregistreerde kooien zijn er ook rustende kooien (niet-vangklaar) en kooirelicten (overblijfsels van eendenkooien waarvan alleen nog de structuur herkenbaar is).

AANLEG EN HERSTEL EENDENKOOI

De aanleg- en herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan.

In de praktijk is dit vooral nodig wanneer het element grotendeels is verland of wanneer de ondoorlatende laag is beschadigd.

	<p>BEHEER EENDENKOOI</p> <p>De contour van het element en de verschillende onderdelen (kooibos, kooiplas en vangarmen) wordt gehandhaafd</p>
<p>Werkzaamheden</p>	<p>Kooiplas</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Het jaarlijks, en bij voorkeur, gefaseerd maaien van de oeervegetatie riet en ruigte kruiden. ▪ Het periodiek deels verwijderen van waterplanten indien meer dan 50% van het water is bedekt (eenmaal per 5 jaar). <p>Vangarmen</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Het watervoerend en open houden van de vangarmen door het verwijderen van waterplanten en baggeren. ▪ Onderhouden van de vangarmen door periodiek houtige begroeiing te snoeien. <p>Ringsloot of afscheiding</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Het schonen van de ringsloot. ▪ afvoeren van het maaisel. ▪ Het jaarlijks controleren en indien nodig herstellen van veekerende rasters. <p>Kooibos</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Het kooibos kan als hakhout of als bos zonder eindkap met onder begroeiing worden beheerd of een combinatie van deze beiden. <p>Als Hakhout</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Het element wordt beheerd als hakhout, waarbij het hakhout periodiek wordt afgezet . ▪ Ongewenste soorten zoals Amerikaanse vogelkers en Ratelpopulier dienen te worden verwijderd (1 à 2 x per 7 jaar). ▪ Indien noodzakelijk het inplanten van grote open plekken. ▪ Indien noodzakelijk het vrijstellen van jonge beplanting (1x per 3 jaar). ▪ Knotten van knotbomen. ▪ Afvoeren van takhout of deels verwerken van het takhout op takkenrillen. <p>Als bos</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Het element wordt beheerd als bos. ▪ Onderhoud begroeiing is er op gericht dominante soorten te snoeien en snoeiwerk te verrichten om de variatie en soortendiversiteit te vergroten. ▪ Ongewenste soorten zoals Amerikaanse vogelkers en Ratelpopulier dienen te worden verwijderd (1 x per 2 jaar).

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Indien noodzakelijk het inplanten van grote open plekken. ▪ Indien noodzakelijk het vrijstellen van jonge beplanting (1 x per 3 jaar). ▪ Afvoeren van hout en takken.
Voorschriften	<p>ALGEMEEN</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ De kooiplas en de vangarmen moet watervoerend worden gehouden. ▪ Het kooibos wordt onderhouden zodanig dat hakhout periodiek wordt afgezet en de knotbomen periodiek worden geknot. ▪ De maximale grootte van de kooiplas en omringend kooibos is 4 hectare. ▪ Het element staat beschreven als eendenkooi in de Openbare Registers. ▪ Werkzaamheden vinden plaats in de periode 1 september – 15 maart. ▪ Het maaisel wordt in dezelfde periode afgevoerd. ▪ Het element dient te worden gevrijwaard van de invloeden van mest, herbiciden en overige chemische stoffen. ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan. <p>Hakhout en knotbomen</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Het hakhout wordt periodiek afgezet boven de stoven. ▪ Indien sprake is van afvoeren van het takhout, dient circa 80% van het takhout afgevoerd te worden en mag circa 20% op takkenril of anderszins verwerkt worden. ▪ Knotbomen minimaal 1 maal per 7 jaar knotten. <p>Bos</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ De dunning en onderhoud begroeiing is er op gericht een gevarieerde boom en struiklaag te ontwikkelen zowel in soortensamenstelling als in leeftijdsopbouw. ▪ Dunning éénmaal per 7 a 14 jaar.

Jaarlijkse beheervergoeding	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Maaien oever ▪ Verwerken en afvoeren maaisel ▪ Verwijderen waterplanten ▪ Onderhoud (hakhout)bos ▪ Afzetten van het hakhout / uitvoeren dunning ▪ Vergoeding per vierkante meter € 0,52 conform de normeringstabel
-----------------------------	---

Landschapspakket: Karakteristieke bomen

Landschapspakket: Karakteristieke bomen	
III Cluster Cultuurhistorie	
4. Erfbeplanting	
Algemeen	
Beeldbepalende bomen op het erf die vooral voor de omgeving als zeer karakteristiek wordt ervaren. Vaak was/is deze boom een typisch kenmerk in de omgeving.	
Definitie	
Een vrij uitgroeiend puntvormig landschapselement op het erf	
RANDVOORWAARDEN KARAKTERISTIEKE BOMEN	
<ul style="list-style-type: none"> ▪ Het gaat om een boom met een stamomtrek van meer dan 90cm gemeten 1,3 meter boven het maaiveld. ▪ Het gaat om beeldbepalende exemplaren van de soort Kastanje, Beuk, Eik, Linde of Walnoot. ▪ Het kunnen lei- of knotbomen zijn. ▪ Het kunnen vrij uitgegroeide bomen zijn. 	
HERSTEL KARAKTERISTIEKE BOMEN	
De herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan.	
	BEHEER KARAKTERISTIEKE BOMEN
Wer kzaam	Vrij uitgegroeide bomen

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Het snoeien van de bomen ▪ Het verwijderen van zieke / gevaarlijke delen ▪ Afvoeren van snoei- en takhout. <p>Lei- of knotbomen</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Het knotten van de boom ▪ Het verwijderen van zieke / gevaarlijke delen ▪ Afvoeren van snoei- en takhout.
Voorschriften	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Het gaat hier om bijzondere elementen, de knotten en stoven mogen niet machinaal teruggezet worden met bijvoorbeeld klepelmaaiers of hydraulische knippers. Dit geeft extra risico op beschadiging van de oude knotten en stoven; zoals inscheuring en beschadiging van wortels. ▪ Bij knotbomen wordt inzet van een hoogwerker geadviseerd. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan.
Jaarlijkse beheervergoeding	<p>Vrij uitgegroeide bomen</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Snoeien van de boom overhangende takken ▪ Afvoeren van snoei- en takhout. ▪ Maaien van de plantspiegel ▪ Vergoeding per stuk € 11,84 conform de normeringstabel <p>Lei- of knotbomen</p> <ul style="list-style-type: none"> ▪ Het knotten van de boom ▪ Afvoeren van snoei- en takhout. ▪ Vergoeding per stuk € 59,94 conform de normeringstabel

Landschapspakket: Grafheuvel

III Cluster Cultuurhistorie

5. Karakteristieke Cultuurhistorische locaties

ALGEMEEN

Een grafheuvel, in de archeologie ook wel tumulus genoemd, is een aarden heuvel, opgebouwd uit plaggen, die over en graf opgeworpen is. De meeste grafheuvels stammen uit de periode van ca. 3.000 tot 500 voor Christus. Grafheuvels vertellen een duidelijk verhaal over het landschap. Ze laten zien dat wij mensen er al heel lang onderdeel van uitmaken. Juist grafheuvels, als één van de weinig zichtbare archeologische landschapselementen, maken ons verleden tastbaar. Het is belangrijk om die door goede informatie te verstrekken. Het liefst ter plekke, duidelijk te maken.

DEFINITIE

Een zelfstandig of in clusters gelegen puntelement van heuvels welke dienen als prehistorische begraafplaatsen.

HERSTEL GRAFHEUVEL

herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. Grafheuvels kunnen niet zomaar hersteld (Consolidatie) worden. De RCE dien hiervoor ingeschakeld te worden. Uit hoofde van de Monumentenwet is herstel aan een Grafheuvel vergunning plichtig.

BEHEER GRAFHEUVEL

Werkzaamheden	▪ Jaarlijks controleren op ingravingen door bijvoorbeeld konijn. Het zo spoedig mogelijk dichten en met lokale plaggen afdichten van kuilen. ▪ Bij een grassige bedekking, minstens eenmaal per jaar maaien en afvoeren van het maaisel. ▪ Vrijhouden van houtige opslag door handmatig uittrekken of eventueel door deze éénzijdig los te steken met een scherpe steekschop. Losse grond weer aftrappen en eventueel afdekken met lokale plaggen.

Voorschriften	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Het element is toegankelijk of zichtbaar vanaf de openbare weg. ▪ Het element heeft een natuurlijke begroeiing, passend in de omgeving ▪ Er staan geen bomen op de heuvel en in een stook van 10 meter rondom de heuvel. Grafheuvels mogen onder geen beding mechanisch afgeplagd worden! Hier bij grafheuvels in een heide veld het heidebeheer op aanpassen. ▪ Grafheuvels zijn wettelijk beschermde monumenten. De eigenaar mag geen activiteiten uitvoeren die toe versterking van de heuvel kunnen leiden ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan.
Jaarlijkse beheervergoedin	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Maaien ▪ Controleren op ingravingen ▪ Verwijderen houtige opslag ▪ Vergoeding per vierkante meter € 0,87 conform de normeringstabel

<h2>Landschapspakket: Onverharde wegen</h2>	
<p>III Cluster Cultuurhistorie 6. Onverharde wegen</p>	
<p>ALGEMEEN</p> <p>Onverharde wegen dragen bij aan de beleving van het landschap. Het gaat hierbij om onverharde en natuurlijke paden die door het cultuurlandschap lopen. Door het ontwikkelen van deze extensieve recreatiemogelijkheden wordt het landschap toegankelijker gemaakt. Door gebruik te maken van cultuurhistorie kunnen bijvoorbeeld kerkepaden weer in ere hersteld worden.</p>	
<p>DEFINITIE</p> <p>Een lijnvormig element dat de gelegenheid bied om over te wandelen.</p>	
<p>AANLEG EN HERSTEL ONVERHARDE WEGEN</p> <p>De aanleg- en herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan.</p>	
	<p>BEHEER ONVERHARDE WEGEN</p> <p>Het ecologisch beheren van wegen en/of bermen met bijzondere cultuurhistorische, landschappelijke en/of ecologische waarden op zodanige wijze dat doelstellingen ten aanzien van flora, fauna, landschap en cultuurhistorie worden verwezenlijkt.</p>
<p>Werkzaamheden</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Het onderhouden van de bewegwijzering. ▪ Het onderhouden van de rustmogelijkheden. ▪ Maaien van het wandelpad.
<p>Voorschriften</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Het is een openbaar toegankelijk element . ▪ Het element is een onderdeel in een aaneengesloten lint of het vormt de verbinding tussen twee paden/routes. ▪ Het element wordt landschappelijk ingepast. ▪ Het element is minimaal 1 meter en maximaal 2 meter breed.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Het betreft natuurlijke, onverharde paden. ▪ Het element mag gefaseerd beweid worden door kleinvee of gemaaid worden. ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Indien wenselijk kan een raster geplaatst worden om inloop in het aanliggende perceel te voorkomen. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ Verstoring van weidevogels in het broedseizoen dient voorkomen te worden. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan.
<i>Jaarlijkse beheervergoedin</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Maaien 2 keer per jaar ▪ Onderhoud voorzieningen ▪ Vergoeding per strekkende meter € 0,93 conform de normeringstabel

Landschapspakket: Ven

IV Cluster Natuur

6. Openwater

ALGEMEEN

Een ven is een laagte op de Pleistocene zandgronden, rond of langgerekt, gevuld met voedselarm water. De meeste vennen hebben een ondoorlatende bodem van een oer- of leemlaag en vaak een schijngrondwaterspiegel. Daarnaast zijn er vennen waarvan het water wordt aangevuld door een beekje of het grondwater. Vennen kunnen zijn ontstaan uit een pingo, door uitvening of door uitstuwning.

DEFINITIE

Een ven is een vrij liggend vlakvormig element van tenminste 1000 m². Waarbij minimaal 80% van de oppervlakte bestaat uit water.

HERSTEL VEN

De herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan.

In de praktijk is dit vooral nodig wanneer het element grotendeels is verland of wanneer de ondoorlatende laag is beschadigd.

BEHEER VEN

Werzaamheden

- Algemeen beheer voor instandhouding van een (soortenrijk) ven.
- Maaien
- Regelen waterstanden

Voorschriften

- De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden.
- De beheerseenheid is minimaal 0,1 hectare groot.
- Minimaal 80% van de oppervlakte van de beheerseenheid bestaat uit water.
- Maximaal 40% van de oppervlakte van de beheerseenheid wordt bedekt door kroossoorten of Kroosvaren.
- Het element heeft de hoofdfunctie/bestemming natuur. Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan, er mag dus ook geen bagger opgebracht worden.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan. ▪ Werkzaamheden worden verricht in de periode van 1 september tot 15 maart (met het oog op het niet verstoren van broedvogels en vegetaties).
<i>Jaarlijkse beheervergoeding</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Regelen waterstand ▪ Onderhoud kunstwerken ▪ Maaien oever ▪ Afvoeren maaisel ▪ Verwijderen ongewenste vegetatie ▪ Plaggen ven oever ▪ Vergoeding per are € 6,67 conform de normeringstabel

Landschapspakket: Geriefhoutbos snelgroeiend

IV Cluster Natuur

8. Struweel

ALGEMEEN

Een geriefhoutbosje zorgt voor een grotere diversiteit aan soorten in het gebied ten aanzien van kruiden, struiken en bomen. Door een goed beheer zal deze variatie ontstaan (hakhout, overstaanders, besdragende en bloeiende struiken, open plekken). Deze variatie zal er voor zorgen dat dieren hierin goede nest- en schuilgelegenheid kunnen vinden, evenals voedsel door de besdragende en bloeiende struiken (trekken insecten aan). Verder zorgt het voor een verbindende structuur in het landschap, waarlangs dieren en planten zich kunnen verplaatsen. Het op een goede manier beheren van deze elementen draagt bij aan een aantrekkelijk landschap. Ook wordt hierdoor het culturele erfgoed behouden. Deze bosjes zijn ontstaan doordat mensen het hout nodig hadden voor bijvoorbeeld hun gereedschappen.

DEFINITIE

Het is een zelfstandig, vlakdekkend landschapselement met streekeigen en inheemse bomen en struiken dat als hakhoutbos in beheer is en welke overstaanders kan bevatten.

AANLEG EN HERSTEL GERIEFHOUTBOS

De aanleg- en herstellkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan.

- Bij aanplant dient er gebruikt gemaakt te worden van inheemse bomen en struiken.
- Het aantal bij inplanten dient tenminste circa 50 stuks per are te zijn.

BEHEER GERIEFHOUTBOS

Het ecologisch beheren van wegen en/of bermen met bijzondere cultuurhistorische, landschappelijke en/of ecologische waarden op zodanige wijze dat doelstellingen ten aanzien van flora, fauna, landschap en cultuurhistorie worden verwezenlijkt.

Werkzaamheden

- Het element wordt beheerd als hakhout, waarbij het hakhout periodiek wordt afgezet in een cyclus van 7/8 jaar.
- Ongewenste soorten zoals Amerikaanse vogelkers en Ratelpopulier dienen te worden verwijderd.
- Snoeien overhangende takken.
- Indien noodzakelijk het inplanten van grote open plekken.
- Indien noodzakelijk het vrijstellen van jonge beplanting.

Voorschriften	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Het element is minimaal 2,5 are en maximaal 100 are groot. ▪ Het element ligt vaak op klei- en venige grond en er is elzen-/ essen- of wilgenhakhout aanwezig. ▪ Het element bestaat voor tenminste 60% uit hakhout. ▪ Het element mag overstaanders bevatten. ▪ Een ontwikkelde stuik- en kruidlaag is gewenst. ▪ Er vindt een eindkap plaats in een cyclus van 7/8 jaar. ▪ Indicatieve maximale diameter van de staken: 15 cm ▪ Het hakhout wordt afgezet boven de stoven. ▪ Maximaal 20% van het vrijkomende hout mag ik het element blijven liggen op een takkenril, of anders verwerkt worden. ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan. ▪ Werkzaamheden vinden plaats tussen 15 oktober en 15 maart.
Jaarlijkse beheervergoeding	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Onderhoud onderbegroeiing 1 keer per 7 jaar. ▪ Maaien. ▪ Verwijderen ongewenste soorten. ▪ Afzetten / eindkap iedere 7/8 jaar. ▪ Afvoeren van snoei- en takhout. ▪ Inboet openplekken. ▪ Vergoeding per vierkante meter € 0,45 conform de normeringstabel

Landschapspakket: Geriefhoutbosje langzaam groeiend

IV Cluster Natuur

8. Struweel

ALGEMEEN

Een geriefhoutbosje zorgt voor een grotere diversiteit aan soorten in het gebied ten aanzien van kruiden, struiken en bomen. Door een goed beheer zal deze variatie ontstaan (hakhout, overstaanders, besdragende en bloeiende struiken, open plekken). Deze variatie zal er voor zorgen dat dieren hierin goede nest- en schuilgelegenheid kunnen vinden, evenals voedsel door de besdragende en bloeiende struiken (trekken insecten aan). Verder zorgt het voor een verbindende structuur in het landschap, waarlangs dieren en planten zich kunnen verplaatsen. Het op een goede manier beheren van deze elementen draagt bij aan een aantrekkelijk landschap. Ook wordt hierdoor het culturele erfgoed behouden. Deze bosjes zijn ontstaan doordat mensen het hout nodig hadden voor bijvoorbeeld hun gereedschappen.

DEFINITIE

Het is een zelfstandig, vlakdekkend landschapselement met streekeigen en inheemse bomen en struiken dat als hakhoutbos in beheer is en welke overstaanders kan bevatten.

AANLEG EN HERSTEL GERIEFHOUTBOS

De aanleg- en herstellkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan.

- Bij aanplant dient er gebruikt gemaakt te worden van inheemse bomen en struiken.
- Het aantal bij inplanten dient tenminste circa 50 stuks per are te zijn.

BEHEER GERIEFHOUTBOS

Het ecologisch beheren van wegen en/of bermen met bijzondere cultuurhistorische, landschappelijke en/of ecologische waarden op zodanige wijze dat doelstellingen ten aanzien van flora, fauna, landschap en cultuurhistorie worden verwezenlijkt.

Werkzaamheden

- Het element wordt beheerd als hakhout, waarbij het hakhout periodiek wordt afgezet.
- Ongewenste soorten zoals Amerikaanse vogelkers en Ratelpopulier dienen te worden verwijderd.
- Snoeien overhangende takken
- Indien noodzakelijk het inplanten van grote open plekken.
- Indien noodzakelijk het vrijstellen van jonge beplanting.

Voorschriften	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Het element is minimaal 2,5 are en maximaal 100 are groot ▪ Het element ligt vaak op zandgrond en er is veelal eikenhakhout aanwezig. ▪ Het element bestaat voor tenminste 60% uit hakhout ▪ Het element mag overstaanders bevatten. ▪ Een ontwikkelde stuik- en kruidlaag is gewenst ▪ Er vindt een eindkap plaats in een cyclus van 10/15 jaar ▪ Indicatieve maximale diameter van de staken: 15 cm. ▪ Het hakhout wordt afgezet boven de stoven. ▪ Maximaal 20% van het vrijkomende hout mag ik het element blijven liggen op een takkenril, of anders verwerkt worden. ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan. ▪ Werkzaamheden vinden plaats tussen 15 oktober en 15 maart.
Jaarlijkse beheervergoeding	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Onderhoud onderbegroeiing 2 keer per 7 jaar ▪ Maaien ▪ Inboet openplekken. ▪ Verwijderen ongewenste soorten ▪ Afvoeren takhout ▪ Vergoeding per vierkante meter € 0,10 conform de normeringstabel
Periodieke vergoeding	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Eindkap ▪ Verwerken en afvoeren takhout ▪ Vergoeding per vierkante meter € 0,45 conform de normeringstabel

Landschapspakket: Landschappelijk bos

IV Cluster Natuur

8. Struweel

ALGEMEEN

Een landschappelijk bos zorgt voor een grotere diversiteit aan soorten in het gebied ten aanzien van kruiden, struiken en bomen. Een landschappelijk bos zorgt het voor een verbindende structuur in het landschap, waarlangs dieren en planten zich kunnen verplaatsen. Het op een goede manier beheren van het bos draagt bij aan een aantrekkelijk landschap. Deze bosjes zijn ontstaan doordat mensen het hout nodig hadden voor bijvoorbeeld hun gereedschappen maar door al jaren geen Hakhout beheer meer toe te passen zijn het nu geen echte hakhout bossen meer.

DEFINITIE

Het is een zelfstandig, vlakdekkend landschapselement met streekeigen en inheemse bomen en er kan een struik laag aanwezig zijn.

AANLEG EN HERSTEL LANDSCHAPPELIJK BOS

De aanleg- en herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan

- Bij aanplant dient er gebruikt gemaakt te worden van inheemse bomen en struiken
- Het aantal bij inplanten dient tenminste circa 50 stuks per are te zijn.

BEHEER LANDSCHAPPELIJK BOS

Het ecologisch beheren van wegen en/of bermen met bijzondere cultuurhistorische, landschappelijke en/of ecologische waarden op zodanige wijze dat doelstellingen ten aanzien van flora, fauna, landschap en cultuurhistorie worden verwezenlijkt.

Werkzaamheden

- Het element wordt beheerd als bos.
- Ongewenste soorten zoals Amerikaanse vogelkers en Ratelpopulier dienen te worden verwijderd.
- Maaien bramen en distels op perceelrand.
- Snoeien overhangende takken.
- Indien noodzakelijk het inplanten van grote open plekken.
- Indien noodzakelijk het vrijstellen van jonge beplanting.

Voorschriften	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Het element is minimaal 2,5 are en maximaal 100 are groot. ▪ Het element heeft een minimale kroonbedekking van 80%. ▪ Een ontwikkelde struik- en kruidlaag is gewenst. ▪ Het beheer is er op gericht om variatie in leeftijd te ontwikkelen. ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan. ▪ Werkzaamheden vinden plaats tussen 15 oktober en 15 maart.
Jaarlijkse beheervergoeding	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Onderhoud onderbegroeiing 2 keer per 7 jaar ▪ Maaien ▪ Verwijderen ongewenste soorten ▪ Snoeien overhangende takken ▪ Afvoeren takhout ▪ Vergoeding per vierkante meter € 0,02 conform de normeringstabel

Landschapspakket: Griend

IV Cluster Natuur

8. Struweel

ALGEMEEN

Een wilgengriend is een perceel waarop wilgen geplant zijn, die periodiek kort boven de grond worden afgezet. Het betreft natte bossen van smalbladige wilgen die aan een zeer intensief hakhoutbeheer zijn onderworpen. De grienden komen zowel binnendijks als buitendijks voor, buitendijks vooral als getijdagriend. Als grienden periodiek door rivierwater overstroomd worden en niet meer regelmatig onderhouden vallen ze ook onder zachthoutoibossen. Wilgengrienden vormen van oudsher een karakteristiek onderdeel van het rivieren- en zoetwatergetijdenlandschap Buitendijks werden met name de zwaardere en langere wilgensoorten gekweekt die geschikt zijn als hakgriend. Binnendijks werd voornamelijk jaarlijks geoogst snijgriend gekweekt, maar tegenwoordig vaak hakgriend. De grienden hebben over het algemeen een weelderige ondergroei onder anderen van mossen en levermossen, en zijn rijk aan vogels en insecten.

DEFINITIE

Het is een zelfstandig liggend, vlakvormig landschapselement bestaande uit streekeigen en inheemse begroeiing van inheemse bomen, struiken en kruiden.

AANLEG EN HERSTEL GRIEND

De aanleg- en herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan.

- Bij aanplant dient er gebruikt gemaakt te worden van inheemse bomen en struiken.

BEHEER GRIEND

Het ecologisch beheren van wegen en/of bermen met bijzondere cultuurhistorische, landschappelijke en/of ecologische waarden op zodanige wijze dat doelstellingen ten aanzien van flora, fauna, landschap en cultuurhistorie worden verwezenlijkt.

Werzaamheden	▪ Het element wordt beheerd als hakhout, waarbij het hakhout periodiek, eens per 5 jaar, wordt afgezet. ▪ Niet inheemse bomen en struiken dienen verwijderd te worden. ▪ Indien noodzakelijk het inplanten van grote open plekken. ▪ Indien noodzakelijk het verwijderen van ongewenste soorten.

Voorschriften	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Het betreft hier geen productie grienden. ▪ Het element bestaat uit inheemse bomen, struiken en eventueel overstaanders. ▪ Het element is minimaal 5 are en maximaal 500 are groot. ▪ Tenminste 80% van de oppervlakte van het element wordt als hakhout beheerd. Gemiddeld wordt het hout eenmaal per 4 jaar afgezet. ▪ De diameter van het hakhout is maximaal 10 cm op 0,50 meter boven de stoof. ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ De stammen worden bij eindkap om minimaal 15 centimeter van het maaiveld afgezet. ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan. ▪ Werkzaamheden vinden plaats tussen 15 oktober en 15 maart.
Jaarlijkse beheervergoeding	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Periodiek afzetten van het griend. ▪ Afvoeren / verwerken takhout. ▪ Maaien perceelsrand. ▪ Inboet openplekken. ▪ Verwijderen ongewenste soorten. ▪ Vergoeding per vierkante meter € 0,37 conform de normeringstabel

Landschapspakket: Ambassadeursnetwerk

V Cluster Educatie en Professionalisering

1. Educatie

ALGEMEEN

Een ambassadeur van de groene en blauwe diensten is een vertegenwoordiger van het landschap en de natuur. Deze vertegenwoordiger richt zich op de in deze dienstenbundel geschreven pakketten en het beheer en onderhoud dat hoort bij deze elementen. Als groep ambassadeurs vormen zij een netwerk waarmee zij ondersteuning kunnen bieden in kennis over het landschapsonderhoud maar ook over herstel en aanleg van elementen.

VOORSCHRIFTEN AMBASSADEURSNETWERK

- Het gaat hier om een persoon / groep personen die de in de dienstenbundel beschreven activiteiten vertegenwoordigen.
- Deze persoon / groep is ondersteunend in het geven van advies over beheer en onderhoud
- Deze persoon / groep verleend medewerking aan educatieve activiteiten.

VERGOEDING AMBASSADEURSNETWERK

- Vergoeding voor deze activiteiten vinden plaats op basis van werkelijk gemaakte kosten voor arbeid en materiaal. Deze dienen per offerte aangeboden te worden bij de aanvraag voor de vergoeding; en nadien per factuur verantwoord te kunnen worden.
- De kosten voor het geven van voorlichting op bijvoorbeeld scholen, het openstellen van het bedrijf of het verzorgen van rondleidingen kunnen worden vergoed op basis van het uurtarief volgens de CAO-bedrijfsverzorging. De regelingseigenaar zal het aantal uren dat hiervoor in de regeling wordt opgenomen moeten onderbouwen.

Landschapspakket: Praktijktraining

V Cluster Educatie en Professionalisering

2. Professionalisering

ALGEMEEN

Praktijktrainingen zijn er om meer kennis op te doen over het onderhoud aan de verschillende landschapselementen. Het gaat hier om de professionalisering van de groenblauwe dienstverlening. Dienstverleners krijgen de mogelijkheid om trainingen en cursussen te volgen om hun kennis over het beheer en onderhoud beschreven in deze dienstenbundel te vergroten.

VOORSCHRIFTEN PRAKTIJKTRAINING

- Het moet gaan om trainingen/cursussen die bij dragen aan het vergroten van de kennis over de elementen beschreven in deze dienstenbundel.
- De aanvrager van de opleiding/cursus is teven de verlener van (een van de) diensten. (Heeft een overeenkomst gesloten voor aanleg/herstel en onderhoud van het landschap).
- De opleiding/cursus is in de regeling erkend, of kan op basis van de eisen in de regeling subsidiabel worden geacht.
- De dienstverlener kan een bewijs van succesvolle afronding van de opleiding / cursus overleggen.
- De dienstverlener kan een aan hem/haar gerichte factuur overleggen, afkomstig van de instelling die de betreffende opleiding of cursus aanbied.

VERGOEDING PRAKTIJKTRAINING

- De kosten voor het volgen van de trainingen en cursussen door dienstverleners mogen worden vergoed op basis van werkelijk gemaakte kosten.
- Ten behoeve van de professionalisering worden samenwerkingsverbanden gestimuleerd om de verschillende beheer aspecten (kennisbevordering, samenwerking, promotie, administratie) te organiseren. Ook deze kosten kunnen worden vergoed op basis van het uurtarief en het tarief geldend voor de betreffende activiteit.

Landschapspakket: Individueel advies

V Cluster Educatie en Professionalisering

2. Professionalisering

ALGEMEEN

Een individueel advies gaat over het beheer en onderhoud van de elementen genoemd in deze dienstenbundel. Het gaat daarbij over een persoonlijk advies op locatie over de elementen die onder overeenkomst liggen bij de deelnemer.

VOORSCHRIFTEN INDIVIDUEEL ADVIES

- De aanvrager moet een overeenkomst hebben voor langjarig onderhoud aan zijn landschapselementen.
- De aanvrager van de opleiding/cursus is tevens de verlener van (een van de) diensten. (Heeft een overeenkomst gesloten voor aanleg/herstel en onderhoud van het landschap).
- De opleiding/cursus is in de regeling erkend, of kan op basis van de eisen in de regeling subsidiabel worden geacht.
- De dienstverlener kan een bewijs van succesvolle afronding van de opleiding / cursus overleggen.
- De dienstverlener kan een aan hem/haar gerichte factuur overleggen, afkomstig van de instelling die de betreffende opleiding of cursus aanbied.

VERGOEDING INDIVIDUEEL ADVIES

- Het advies kan gegeven worden door een ambassadeur van het langjarige beheer.
- Vergoeding voor het advies gaat op basis van werkelijk gemaakte kosten. Deze dienen per offerte aangeboden te worden bij de aanvraag voor de vergoeding; en nadien per factuur verantwoord te kunnen worden.

Landschapspakket: Overloopgebied (biodiversiteit)

VI Cluster Blauwe diensten op landbouwgronden

1. Waterberging

ALGEMEEN

Een overloopgebied of waterberging is een kunstmatig gegraven laagte of watergang waar periodiek (regen)water vastgehouden kan worden. Bij een onverharde bodem kan het water langzaam in de bodem infiltreren. De vegetatie bestaande uit oeervervegetatie, waterplanten en pioniersvegetatie, zorgt voor een geleidelijke opname van het water en beschermd tegen erosie.

Doelstelling bij dit pakket is het beschikbaar stellen van langbouwgrond voor waterberging bij veel neerslag en water vasthouden bij droogte om waterproblemen elders in het watersysteem te voorkomen en zo in te spelen op klimaatomstandigheden. De agrariër accepteert hiermee dat er vaker water op zijn land komt dan de vastgestelde normeringen. De hierdoor nattere gronden kunnen bijdragen aan verbetering van de biotoop en de biodiversiteit.

DEFINITIE

Het is een zelfstandig liggend, vlakvormig element welke als doel heeft om ten tijde van natte water vast te kunnen houden zodat het langzaam in de bodem infiltreert.

AANLEG EN HERSTEL OVERLOOPGEBIED

De aanleg- en herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan.

BEHEER OVERLOOPGEBIED

Door gericht waterbeheer overtollig water te bergen op landbouwgrond of realiseren optimaal peilbeheer:

- Door gericht waterbeheer waterkwaliteit verbeteren en versterken van natuurlijk karakter en biotoop van de watergangen.
- Beperken/voorkomen af- en uitspoeling nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen naar grond- en oppervlaktewater.

Werkzaamheden

- Het maaien van de vegetatie

Voorschriften	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Het element is niet in de legger van oppervlaktewateren van het waterschap opgenomen. ▪ Het element wordt niet beheerd door het waterschap ▪ Het beheer dient afgestemd te zijn met eventuele andere doelen in het gebied. Een perceel mag bijvoorbeeld niet onderwater worden gezet als er nesten van weidevogels aanwezig zijn. ▪ De vegetatie wordt jaarlijks gemaaid tussen juli en november. ▪ Voor het beheren van het waterpeil kan gebruik gemaakt worden van een stuw. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan.
Jaarlijkse beheervergoe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Maaien ▪ Afvoeren maaisel ▪ Vergoeding per vierkante meter € 0,20 conform de normeringstabel

Landschapspakket: Waterbodem

VI Cluster Blauwe diensten op landbouwgronden

2. Toekomstbestendige, duurzame waterlopen

ALGEMEEN

Met waterbodem bedoelen we de bodem en de natte oever van het oppervlaktewaterlichaam. Deze 2 delen lopen in elkaar over. Met dit pakket richten we ons op het op een zodanige wijze inrichten en/of beheren van waterlopen en oevers - afgestemd op de gebiedsfuncties - dat een bijdrage wordt geleverd aan een toekomstbestendig, duurzaam watersysteem. De specifieke doelstellingen worden ontleend aan het gebiedsplan (inclusief natuur, water). Het gaat in de kern om drie hoofddoelstellingen:

1. het vergroten van het bergend vermogen om neerslagextremen beter op te vangen (robuust watersysteem);
2. het verbeteren van de waterkwaliteit;
3. het versterken van het natuurlijke karakter en biotoop van de watergangen.

Onderscheid wordt gemaakt tussen drie in elkaar overlopende zones: Waterbodem, Oever/kade (natuurvriendelijke oever), Bufferzone

DEFINITIE

Het is een lijnvormig landschapselement voor de doorvoer van water.

AANLEG EN HERSTEL WATERBODEM

De aanleg- en herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan.

BEHEER WATERBODEM

Door gericht waterbeheer overtollig water te bergen op landbouwgrond of realiseren optimaal peilbeheer:

- Door gericht waterbeheer waterkwaliteit verbeteren en versterken van natuurlijk karakter en biotoop van de watergangen.
- Beperken/voorkomen af- en uitspoeling nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen naar grond- en oppervlaktewater.

Werkzaamheden

- Het element wordt periodiek uitgediept.
- Afvoeren en verwerken op eigen bedrijf.

Voorschriften	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Het element is niet in de legger van oppervlaktewateren van het waterschap opgenomen. ▪ Het element wordt niet beheerd door het waterschap. ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan.
Jaarlijkse beheervergoedin	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Periodiek baggeren / schonen watergang. ▪ Afvoeren bagger ▪ Vergoeding per strekkende meter € 0,14 conform de normeringstabel ▪ Investering: Storten bagger tegen werkelijk gemaakte kosten

Landschapspakket: Bufferzone

VI Cluster Blauwe diensten op landbouwgronden

2. Toekomstbestendige, duurzame waterlopen

ALGEMEEN

Een Bufferzone is een gebied dat twee andere gebieden van elkaar gescheiden houdt. Hierbij gaat het om een buffer tussen de akker- en graslanden en de aanliggende oever en watergang. Het gebied kan tijdelijk dienen als opvang voor water.

DEFINITIE

Het is een zelfstandig liggend, vlakvormig landschapselement bestaande uit streekeigen en inheemse begroeiing van inheemse kruiden.

AANLEG EN HERSTEL BUFFERZONE

De aanleg- en herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan.

BEHEER BUFFERZONE

Door gericht waterbeheer overtollig water te bergen op landbouwgrond of realiseren optimaal peilbeheer:

- Door gericht waterbeheer waterkwaliteit verbeteren en versterken van natuurlijk karakter en biotoop van de watergangen.
- Beperken/voorkomen af- en uitspoeling nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen naar grond- en oppervlaktewater.

Werkzaamheden

- Periodiek inzaaien met zaaizaadmengsels
- Periodiek maaien en afvoeren.

Voorschriften

- De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden.
- De bufferzone is minimaal 6 meter breed en maximaal 12 meter breed.
- De bufferzone is minimaal 100 meter lang.
- De bufferzone grenst aan de watergang en/of aan een natuurvriendelijke oever en ligt volledig in de zon.
- De bufferzone wordt ingezaaid met een zaadmengsel van akkerflora, grassen en kruiden.
- Er wordt gebruikgemaakt van inheems zaigoed.

	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Mechanische onkruidbestrijding is niet toegestaan, met uitzondering van pleksgewijze bestrijding van akkerdistel, ridderzuring of kleeftkruud. ▪ Bemesting binnen het landschapselement is niet toegestaan het opbrengen van bagger is ook niet toegestaan. ▪ Niet branden in of in de directe omgeving van het landschapselement. ▪ Het element dient beschermd te worden tegen schade als gevolg van beweiding of bewerking op aangrenzende gronden. Hiervoor kan gebruik gemaakt worden van het toeslagpakket rasters. ▪ De bufferzone mag niet als wendakker gebruikt worden. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan.
Jaarlijkse beheervergoeding	<ul style="list-style-type: none"> ▪ 1 keer per 4 jaar Inzaaien bufferstrook <ul style="list-style-type: none"> ○ Frezen, ploeg, eggen + kosten zaaigoed ▪ 2 keer per 4 jaar maaien ▪ Afvoeren maaisel ▪ Vergoeding per vierkante meter € 0,06 conform de normeringstabel ▪ Investering: Zaaigoed tegen werkelijk gemaakte kosten

Landschapspakket: Stuw

VI Cluster Blauwe diensten op landbouwgronden

3. Duurzaam peilbeheer

ALGEMEEN

Een relatief eenvoudig kunstwerk om op perceelsniveau het peil te beheren en om in tijden van droogte water vast te kunnen houden. Hierdoor wordt het niet afgevoerd naar hoofdwatgangen maar kan het infiltreren in de bodem.

Het op een zodanige wijze beheren van het grond- en/of oppervlaktewaterpeil, zodat een optimale situatie ontstaat voor waterkwantiteit en waterkwaliteit. Het gaat in de kern om drie hoofddoelstellingen:

1. het vergroten van het bergend vermogen in de bodem dan wel in het oppervlaktewatersysteem;
2. het realiseren van een optimaal peilbeheer voor het vastgestelde doel;
3. het verbeteren van de waterkwaliteit.

Uiteindelijk zal hiermee een robuust watersysteem worden gerealiseerd en het natuurlijke karakter en biotoop van de waterlopen versterkt worden.

DEFINITIE

Het is een zelfstandig liggend element in een watervoerende sloot of watergang bestaande uit een constructie van houten damwand of een prefab constructie van aluminium of vergelijkbaar welke met eenvoudige schotbalken wordt bediend.

AANLEG EN HERSTEL STUW

De aanleg- en herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan.

BEHEER STUW

Door gericht waterbeheer overtollig water bergen op landbouwgrond of realiseren optimaal peilbeheer:

- Door gericht waterbeheer waterkwaliteit verbeteren en versterken van natuurlijk karakter en biotoop van de watergangen.
- Beperken/voorkomen af- en uitspoeling nutriënten en gewasbeschermingsmiddelen naar grond- en oppervlaktewater.

Werkzaamheden	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Stuw jaarlijks schoonmaken/onderhouden/beheren. ▪ Het regelen van het gewenste peil door het verzetten van schotbalken.
Voorschriften	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Het element moet handmatig bediend kunnen worden. En moet zodanig beheerd worden at deze geen overlast bezorgd aan derden. ▪ Het element kan met natuurlijke materialen zijn aangelegd. ▪ Het element ligt niet in een leggerwatergang maar in een B- of C- waterloop. ▪ Er is maximaal 1 stuw per 100m waterloop. ▪ De stuw heeft een stuwende werking van minimaal 30cm ▪ De stuw is zodanig ingesteld dat overtollig water wordt vastgehouden en kan infiltreren of gedoseerd wordt afgevoerd via een knijpvoorziening.
Jaarlijkse beheervergoe	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Verzetten van schotbalken. ▪ Vrijhouden van obstakels. ▪ Vergoeding per stuk € 60,00 conform de normeringstabel

Toeslagpakket: Rasters	
<p>ALGEMEEN</p> <p>In het landelijke gebied komen rasters voor met uiteenlopende toepassingen en verschijningsvormen. Deze dienst is gericht op rasters die nodig zijn om een landschapselement te beschermen. Een raster heeft een veekerend karakter.</p> <p>DEFINITIE</p> <p>Een lijnvormig element ter bescherming van een landschapselement.</p>	
<p>AANLEG EN HERSTEL RASTERS</p> <p>De aanleg- en herstelkosten worden afgerekend op basis van werkelijk gemaakte kosten. De kosten worden beschreven in het inrichtings- en herstelplan.</p>	
<p>BEHEER RASTERS</p>	
<p>Werkzaamheden</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Instandhouding ▪ Jaarlijkse controle ▪ Vrijhouden van begroeiing ▪ Zo nodig reparatie en vervangen van palen of materialen.
<p>Voorschriften</p>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ De activiteit dient op natuur- of landbouwgrond plaats te vinden. ▪ Een raster dient ter bescherming van een landschapselement ▪ Het pakket rasters kan alleen afgesloten worden in combinatie met een ander landschapspakket ▪ Er mogen geen palen gebruikt worden die verduurzaamd zijn door gebruik van milieubelastende stoffen maar van duurzame, onbehandelde soorten. ▪ Tropisch hardhout is niet toegestaan. ▪ Landschap ontsierende kleuren of landschap ontsierende hekwerken zijn niet toegestaan. ▪ Rasters dienen vrij te zijn van begroeiing, in goede staat van onderhoud en niet dusdanig dicht bij het landschapselement te staan dat het landschapselement hierdoor op enige wijze kan worden beschadigd. ▪ Het gebruik van chemische bestrijdingsmiddelen is niet toegestaan.

<i>Jaarlijkse beheervergoeding</i>	<ul style="list-style-type: none"> ▪ Jaarlijks onderhoud ▪ Vrijhouden van begroeiing ▪ Herstel van palen of materialen ▪ Vergoeding per strekkende meter € 0,35 conform de normeringstabel
--	---

Begrippenlijst

Afvoeren: Het naar een andere locatie vervoeren

Eindkap: Een eindkap is een lang uitgesponnen kaalslag waarbij stelselmatig de oude bomen worden weggenomen om de zaailingen eronder geleidelijk meer licht te geven.

Hakhout: In een hakhoutbos hebben de bomen één wortelstelsel met daarop verscheidene stammen. Dit komt omdat de scheuten regelmatig afgehakt worden, waarna de stronk weer uitschiet.

Inheemse soorten: Soorten zijn inheems wanneer ze van nature in een bepaald gebied voorkomen. Sommige uitheemse soorten zijn echter al heel lang geleden in een gebied geïntroduceerd. Ze hebben zich spontaan gehandhaafd, voortgeplant en verspreid. Van die soorten zegt men dat ze ingeburgerd zijn.

Ongewenste soorten: Plantensoorten die niet van oorsprong in de omgeving thuis horen en zich snel verspreiden. Deze soorten hebben de verzamelnaam “invasieve plantenexoten” en zijn schadelijk. Het gaat dan bijvoorbeeld om de Japanse Duizendknoop, Reuzenberenklauw of Ambrosia (hooikoortsplant). Deze invasieve plantenexoten zijn schadelijk, omdat ze: Andere plantensoorten verdringen en daardoor de biodiversiteit aantasten (alle invasieve plantenexoten). Soms schadelijk voor uw gezondheid kunnen zijn (Reuzenberenklauw, Ambrosia). Schade kunnen veroorzaken aan wegen (Japanse Duizendknoop).

Overstaander: Boom die bij een eindkap gespaard is gebleven en volledig vrij staat. Een overstaander behoort dus tot een vorige generatie bomen en heeft veelal tot doel als zaadbron voor natuurlijke verjonging te dienen. Verder zorgen deze voor beschutting.

Normeringstabel: De normeringen van de Overijsselse Dienstenbundel waarin per landschapspakket de vergoeding voor de activiteiten zijn opgenomen

Periodiek: Op regelmatige tijden terugkerend

Plantspiegel: De ruimte rondom de voet van de boom of struik

Stoven: Een stoof is het onderste deel van een boom die herhaaldelijk van zijn takken wordt ontdaan voor de winning van hakhout

Takhout: Hout dat vrijkomt bij kap of snoei welke niet gebruikt wordt voor productiedoeleinden